

játékszerré letörpülni; de a kamarát közelről is súlyos veszteségek érték: Baranyai Béla, volt kamarai elnök, ki elborult lélekkel az élőhalottak házában vívódik még a fizikai megsemmisüléssel, állásától a kir. Curia 571/1906. számú fegyelmi ítélete gondnokság alá helyezés okából megfosztatott. Alig szunnyadt el a sajtó érzés, melyet bennünk a megrendítő vég keltett, máris újabb fájdalmas csapást mért reánk a végzet: 1907. évi április 17-én meghalt Ziegler Kálmán csáktornyai kir. közjegyző.

Elnök úgy a maga, mint a kamarai tagok nevében is a beléjük helyezett bizalmat megköszönvén, megbízásukat a közgyűlés előtt leteszik és az elnök kéri a közgyűlést, hogy az új választás megejtése végett egy szavazatszedő bizottságot küldjön ki, kéri azonban, hogy őt elnökül többé ne válaszzák, mert egészségi állapota a tisztség viselését meg nem engedi.

A megejtett választásokon megválasztottak elnökké: *dr. Madarász István*, pécsi kir. közjegyző. Kamarai rendes tagokká: *dr. Plihál Viktor*, nagykanizsai kir. közjegyző, egyúttal mint legtöbb szavazatot nyert rendes tag alelnökké és *dr. Bárdi György* kaposvári, *Ursziny Pál* dárdai, *Nagy Ernő* szigetvári, kamarai póttagokul: *dr. Tolnai Géza* siklósi, *dr. Kasza Sándor* marczali kir. közjegyzők.

*

Személyi hír. Meghalt *Nagy Ernő* szigetvári kir. közjegyző, a pécsi kir. közjegyzői kamara választmányi tagja.

KIR. KÖZJEGYZŐK KÖZLÖNYE

Folyóirat a perenkívüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára.

ELŐFIZETÉSI ÁR:	Szerkeszti: DR. CHARMANT OSZKÁR budapesti kir. közjegyző.	Szerkesztőség és kiadó — hivatal —
Egész évre . . . 10 kor.	Főmunkatárs: Dr. HOLITSCHER SZIGFRID budapesti kir. közj.-helyettes.	Budapest, Andrassy-út 9.
Félévre . . . . . 6 „		

Tartalom: A tilos és a jó erkölcsökbe ütköző szerződésekről. — Esetek a hagyaték tárgyalási gyakorlatból. — A kir. közjegyzők országos egyletének emlékirata az igazságügyministerhez, az ügyvédeknek a kir. közjegyzőség ellen intézett mozgalma tárgyában. — Felsőbirósági határozatok. — Közlemények.

A tilos és a jó erkölcsökbe ütköző szerződésekről.

(Folytatás.)

Áttérhetünk már most az *ügylet magánjogi semmisségét okozó tulajdonképeni törvényes tilalmakra*, melyek megszegése jobbára, de nem kivétel nélkül, a közrenddel vagy az erkölcsiséggel való ellenkezést is magában foglalja.

4. Tilos az 1894:XXXI. t.-cz. 2. §-a értelmében és a jó erkölcsökkel is nyilván ellenkezik a jegyesek között kötött házassági szerződésben valamely teljesítés kikötése arra az esetre, ha a házasságot meg nem kötnék. A házasságkötés feltétele mellett szolgáltatott érték visszaszolgáltatásának kikötése azonban nem esik ezen tilalom alá s ehhez képest az alsóbiróságok ítéletének megváltoztatásával érvényesnek mondotta ki a Curia azt a szerződést, mely szerint a házasság céljából átadott ingatlanok abban az esetben, ha a házasság létre nem jön, visszaadandók, „mert a felperes keresetében nem a házasság létre nem jöttének esetére kikötött valamely teljesítésnek a foganatba vételét és végrehajtását, hanem a házasság megkötésének reményében és feltétele alatt már adott teljesítménynek a hatálytalanítását és az előbbi jogállapot vissza-

állítását épen a feltétel be nem következése okából szorgalmazza, amely esetre az 1894:XXXI. t.-cz. 2. §-ának rendelkezése nem alkalmazható; mert továbbá a felperes által keresetileg előadott szerződés célja végeredményében törvényes házasság létesítése lévén s így a felek jogügyleti akarata gyermekeiknek törvényes házassági frigyre való lépésük elősegítésére irányulván, ez a jogügylet a jó erkölcsökbe ütközőnek nem tekinthető, amiért is felperestől a bírói jogsegély megtagadható nem volt". (1906. december 29. 7427/905. sz.)

A házasság felbontása esetére szóló vagyoni jogi megegyezések a törvényben korlátozva nincsenek, nevezetesen nincsen kifejezetten tiltva az előzetes lemondás sem oly hátrányok érvényesítéséről, melyek a vétkes felet a törvény értelmében terhelik. Sőt fordítva az 1894:XXXI. t.-cz. 92. §-a minden időbeli korlát nélkül azt mondja ki, hogy a tartásra nézve a házastársak szabadon egyezkedhetnek és a nő le is mondhat róla. Hogy az efajta egyezményeknek a jó erkölcsök mennyiben szabnak mégis bizonyos határokat, alább fogjuk kifejteni, ahol a pozitív törvényes tilalom hiányában is fennálló erkölcsi parancsokról lesz szó.

5. Tilos a fennálló szabályrendeletek értelmében minden olyan megállapodás, mely a felajánlott katonai nősülési biztosíték jövedelmeit az ajánlati okmányban megállapított rendeltetés alól elvonja. „Miután a tényleges szolgálatban álló katonatiszt nősülésénél a kötetendő házasság anyagi biztosítása a közérdek szempontjából kívántatik meg, az ezzel ellentétben álló minden olyan jogügylet, amely a felek akarata szerint arra irányul, hogy a házassági biztosíték rendeltetése alól elvonassék, érvénytelennek tartandó“, mondja a Curia 1896. május 8-án I. G. 83. sz. a. kelt ítéletében. Tiltott és semmis ügylet tehát az illető katonatisztnek a nősülési biztosíték jövedelmeiről való lemondása; a jegyeseknek ily értelmű megállapodása; sőt a közöttük és a cautiót felajánló harmadik személy között az ajánlati okirat kiállításával egyidejűleg létrejött ellenkező megállapodás is, úgy hogy „a harmadik nem hivatkozhatik arra, hogy akarata nem irányult arra, hogy ő az ajánlati okirat kiállításával magánjogi kötelmet létesítsen“, mert „az ajánlati okirat nem szolgálhat csupán arra, hogy azzal a katonatisztek házasságára vonatkozó szabályoknak formailag elég legyen téve“. (Curia 1907. február 16. I. G. 595. sz.)

Az idézett ítéletek szerint tehát nem csupán katonai admi-

nistratív, hanem a magánjogi viszonyra is kiható tilalom forog fenn, melynek megszegése ennél fogva magánjogilag is semmis.

Ezen felfogás alapját az képezi, hogy a katonatisztek házasságának anyagi biztosítéka nem egyszerű formalitás, hanem a közérdek kívánalma, hogy az tényleg is megvalósuljon és épen azért az ezzel ellenkező ügyletet a közrendbe ütközőnek is kell tartanunk, melyben a közjegyző a közj. törv. 59. § 2. bek. értelmében egyáltalán nem vehet részt.

6. Tilos az az ügylet, melylyel az ügyvéd a képviselőre bízott ügy vagy per tárgyát magához váltja és az ily egyezkedés semmis. (Ügyv. rendt. 57. §.) Eszerint „az ügyvéd által behajtható összeg egy részének ügyvédi jutalomdíj fejében való lekötése is (quota litis) érvénytelen, ha a jutalomdíj mennyisége számszerű összegben tüzetesen meghatározva nincsen“. (Debreczeni tábla 1900. márczius 15. G. 6. sz.) Az ezen tilalomba ütköző megállapodást a közrenddel is ellenkezőnek kell tartanunk.

7. Tilos és érvénytelen oly szerződés, melynél fogva a közjegyző a törvényes díjnál magasabb összeget köt ki. (Közj. törv. 199. § 1.) Ugyanezen szakasz 2. bekezdése szerint azonban rendkívül nagy terjedelmű, hosszadalmas előkészületet és időt igénybe vevő s különös nehézséggel és felelősséggel járó ügyletnél a közjegyző magasabb díjat is követelhet, mely a 3. bekezdés szerint *egyezség útján* is megállapítható. Természetes, hogy a törvény ez alatt csupán az ügylet felvételé után érvényesen köthető egyezséget ért.

8. Az Erdélyben ezidőszerint is hatályban levő osztrák polgári törvénykönyv 879. § 2. pontja szerint az orvosnak tilos a gyógykezelés elvállalásáért előre díjat kikötni. Miután azonban az 1876: XIV. t.-cz. 48. §-a szerint „a magánorvoslás díja kölcsönös megegyezéstől függ“, ezen különben is elavult tilalmat Erdélyben nem tekinthetjük többé hatályosnak.

Természetes azonban, hogy ott, ahol az orvosi díj előzetes kikötése a beteg kényszerhelyzetével való visszaélés jellegével bír, az mint a jó erkölcsökkel ellenkező, semmis lesz. A Curia érvényesnek ismerte el azt a megállapodást, mely szerint valaki arra az esetre, ha orvosának közreműködése folytán az okirat keltétől számítandó 8 éven túl életben marad, ezen időtartam letelte után 2000 frt. fizetésére kötelezte magát. (1896. szeptember 24. I. G. 181. sz.)

9. Tilosak az ősiségi nyílt parancs 19. §-a szerint az azelőtt

szokásban volt u. n. zálogvisszaváltási szerződések (contractus pignoratitii, emptio venditio temporana) vagyis az ingatlanok eladása követelés kiegyenlítéseül visszaváltási jog fentartásával avagy azon feltétel mellett, hogy a hitelezőnek a kamatok helyett az elzálogított ingatlan hasznélvezete engedtessek át. Ezen, többnyire az eladó által fentartott visszaváltási jogban burkolva előforduló zálogszerződések semmisek és következésképen az előbbi tulajdoni állapot helyreállítandó. (Curia 2661/89, 7823/83, 6738/88, 2316/92, 110/91. Pozsonyi tábla 60/98.)

10. Az 1884: XVII. t.-cz. 162. §-a szerint tilosak és jogérvénytelenek a munkaadók megállapodásai, melyek azt czélozzák, hogy üzletük félbeszakítása, vagy a munkások elbocsátása által ezeknek terhesebb munkafeltételeket szabjanak (kizárás), másrészt a munkások megállapodásai, melyekkel közös munkaszünet által a munkaadóktól kedvezőbb munkafeltételeket akarnak kicsikarni (strike).

Ipartörvényünk óta a változott gazdasági viszonyok hatása alatt ezen törvényileg ugyan még tiltott és semmis szerződésekről a a közfelfogás megváltozott és azokat ma már nem lehet minden körülmények között a jó erkölcsökkel vagy a közrenddel is ellenkezőknek tartani. Ellenkezőleg ma már el van ismerve úgy a munkaadók, mint a munkások szervezkedésének jogosultsága és sem a kizárásban, sem a strike-ban nem látjuk többé a munkafeltételek szabályozásának szükségképen jogtalan eszközét. A német iparrendtartás 152. §-a azok tilalmát már hatályon kívül is helyezte és csupán az azokból eredő jogok érvényesítésétől vonja meg a jogsegélyt.

*

A büntető törvénybe ütköző ügyletek magánjogi következményei azonosak az általában valamely positiv törvényes tilalomba ütköző és ennél fogva semmis ügyletek magánjogi következményeivel. A közjegyzői közreműködés szempontjából a tilos ügyletek ezen csoportja mégis megkülönböztetendő, miután azokban a közjegyző a közj. törv. 59. § 2. bekezdése értelmében egyáltalán nem vehet részt.

Tilos és semmis természetesen elsősorban minden ügylet, mely valamely a büntető törvénybe ütköző *cselekményre* irányul. A vonatkozó összes büntető tilalmak felsorolása nem ide tartozik. Megjegyzendő, hogy nemcsak a büntető törvény által tiltott cselek-

mény elkövetésére irányuló ügylet semmis, mint a büntető törvényvel ellenkező, hanem az ilyen cselekmény abban hagyásának kikötése sem képezheti érvényes jogügylet tárgyát, mert a jó erkölcsökkel ellenkezik, hogy valaki egy büntetendő cselekmény abban hagyására külön ellenszolgáltatásért kötelezze magát.

A magánjog szempontjából azonban nem azok a büntető tilalmak jönnek közelebből tekintetbe, melyek egy tiltott cselekményre vonatkoznak, hanem azok, melyeknek tárgyát épen egy tiltott magánjogi ügylet maga képezi.

11. Az 1883: XXV. t.-cz. 8. §-a szerint az uzsoravétség magánjogi hatálya az illető uzsoraügylet semmissége, melyet rendszerint csak a büntetőbiróság, kivételesen (12. §) azonban a polgári bíróság is kimondhat és melynek jogkövetkezményei, hogy a hitelezőt illeti a valósággal hitelezett érték, az adóst pedig illeti azon vagyoni előny, melyet a valósággal hitelezett értéken felül szolgáltatott és annak 5% kamatai. Fennálló jogunk szerint azonban az uzsorás szerződés semmissége igen szűk korlátok közé van szorítva. Uzsoravétséget ugyanis csak a hitelezési ügylet által elkövetett uzsora képez, melynek ismérvei a hivatkozott t.-cz. 1. §-ában vannak megállapítva. A más ügyletek, adásvétel, szolgálati, vállalkozási szerződés stb. alakjában jelentkező u. n. dologi uzsora büntetése csak a legújabb uzsoratörvényjavaslatban van contemplálva, ezidő szerint tehát azoknak magánjogi semmissége sem vitatható.

A tilos uzsoraügylet a „törvény kifejezett rendelkezése értelmében csupán a hitelezési jogviszony keretében érvényesülhet, akkor tehát, amikor nem hitelezési jogviszony forog fenn, a felek szabad akaratelhatározásával létesített egyezségi megállapodást a törvény rendelkezése alapján sikerrel megtámadni nem lehet“, mondja a budapesti tábla 1897. márczius 5-én I. G. 22. szám alatt kelt ítéletében. Kérdés azonban bíróságaink ezen gyakorlata megállhat-e, amikor a közfelfogás nemcsak a hitelezési, hanem a más természetű uzsorás jellegű ügyleteket is a jó erkölcsök szempontjából elítéli? Ha nem is az uzsoratörvények positiv rendelkezési alapján, hanem az általános szabályok szerint valamely ügyletnek magánjogi semmisségét vitathatónak tartjuk, ha az uzsorás kikötésinél, nevezetesen a szolgáltatás és ellenszolgáltatás aránytalanságánál fogva és az egyik fél tapasztalatlanságának, könnyelműségének vagy szorult helyzetének kihasználása folytán a jó erkölcsökbe ütközik, még ha ezen ügylet nem is hitelezési ügylet és ennél fogva nem is tekintendő büntető-

jogilag uszoravétségnek. Hogy a közfelfogás az egyik fél kizsákmányolására irányuló ügyletekben általában tényleg immoralitást lát, annak legjobb bizonyítéka, hogy már polgári törvénykönyvünk tervezete 957. §-ában a német ptk. mintájára, az uszorásszerződést általában, mint a jó erkölcsökkel ellenkező ügyletek egyik esetét kiemeli és tekintet nélkül arra, hogy a szerződés kölcsön vagy egyéb hitelezési ügylet-e, vagy másnemű szerződés, az uszorásszerződést absolute semmisnek jelenti ki. Ez a rendelkezés nyilván csak a már uralkodó közfelfogás codificálását jelenti, melynek alapján, tehát tekintet nélkül arra, hogy az uszoravétség ismerve fennforognak-e, minden uszorásszerződést ma is már a jó erkölcsökkel ellenkezőnek és ennél fogva semmisnek kell tartanunk. Hogy az uszorásszerződés semmissége folytán a szerződő felek mit tartoznak egymásnak visszaszolgáltatni, az, amennyiben nem uszoravétség forog fenn és így az 1883:XXV. t.-cz. 8. §-a nem alkalmazható, az alaptalan gazdagodás szabályai szerint ítélandó meg. Megjegyzendő azonban, hogy míg a jó erkölcsökkel ellenkező szerződéseknél általában mindkét fél vét azok ellen: addig az uszorásszerződéseknél az erkölcstelenség csupán az egyik fél részén forog fenn és így az utóbbi annak semmisségére nem hivatkozhatik, vagyis voltaképen az uszorásszerződés jogkövetkezménye nem annak absolut semmissége, hanem csupán a károsított fél általi megtámadhatása.

Az 1877:VIII. t.-cz. megvon minden jogsegélyt oly ügylettől, melyben 8°/_o-nál magasabb kamattal köttetik ki és pedig megvonja attól nemcsak a birói oltalmat, hanem az előzetes jogsegélyt is, kimondván 1. §-ában, hogy a közjegyző nem vehet fel arról közokiratot és nem ruházhat fel ily magániratot közjegyzői okirattal minőségével. A 8°/_o-nál magasabb kamattal kikötésű ügylet tehát egyfelől csupán kereset nélküli, de nem tiltott és nem is semmis ügylet, mert magában véve, — csak a mai gazdasági viszonyokra kell gondolnunk — nem képez uszoravétséget és nem is ellenkezik szükségképen a jó erkölcsökkel. Másfelől azonban a közjegyzői közreműködésből feltétlenül kizárt ügylet, melyre nem alkalmazható a közj. törv. 59. §-ának 1. bekezdése sem, miután annak helyébe a későbbi törvény absolut tilalma lépett.

Az 1883:XXV. t.-cz. 22. §-a a korcsmai hitelből eredő tartozásnak csupán birói uton való érvényesítését nem engedi meg, de az ilyen tartozás kifizetését nem nyilvánítja érvénytelennek és annak

visszakövetelését nem engedi meg. (Győri tábla 1897. márcz. 4. b. 3. sz.), mindazonáltal a 24. § kihágásnak minősítvén a korcsmai hitelből eredő követelések érvényesítésére valamely „kötelező irat” alakjának felhasználását, ilyenek kiállítását tiltott és pedig büntető törvénnyel ellenkező, tehát a közj. törv. 2. bekezdése alá eső ügyletnek kell tekintenünk.

12. Az 1879:XL. t.-cz. 128. §-a kihágásnak minősít minden összebeszélést, mely valamely nyilvános árverés eredményének meggyújtására vagy csökkentésére irányul. Az ily tartalmú szerződések ennél fogva az állandó birói gyakorlat szerint magánjogilag is semmisek. Semmisnek nyilvánított az a megállapodás, melynél fogva annak ellenében, hogy a végrehajtást szenvedett az árverés ellen jogorvoslattal nem él és utóajánlatot sem tétet, bizonyos összeg fizetésére köteleztetett. (Curia 1891. febr. 12. 8988/1890. sz.) Elutasított keresetével az, aki az árverési vevőtől az árverési vételár 2°/_o-át követeli, mely az árverésre való figyelmeztetés jutalmául köttetett ki, mert ugyanazon megállapodásban arra az esetre, ha az illető az ingatlant az árverésen meg nem venné, 10°/_o-a köttetett ki azon vagyoni előnynek, melyben esetleg az árverés alkalmával egyébként részesülne, már pedig „az árverésen saját vételen kívül nyerendő egyéb vagyoni előny más nem lehet, mint az árverés eredményének csökkentésére irányuló összebeszélés eredménye”. (Curia 1898. május 5. G. 25. sz.) Semmis minden megállapodás, mely valamely jelzálogos hitelező az árfelosztás során ki nem kerülő követelésének kifizetésére irányul, mert az ily értelmű kötelezettség ellenértékét nyilván az képezi, hogy az illető hitelező maga árverezni nem fog. (Curia 1899. szeptember 20. 2520. sz.)

Ellenben nem minősítette a Curia az árverés csökkentésére irányuló összebeszélésnek a nő által férje kezeseinek tett azt az ígéretét, hogy ha a férj házára nem árverelnek, a kezességből kifolyó fizetéseiket meg fogja téríteni. (1905. ápr. 12. G. 735. sz.) Úgy-szintén „nem birhat az árverés eredményére befolyással és ennél fogva érvényes az a megállapodás”, hogy az, aki az ingatlant az árverésen megveszi, azt a végrehajtást szenvedett eredeti tulajdonosra vissza fogja iratni. (Curia 1905. febr. 15. 10336. sz.)

A törvény tilalma nem csupán birói árverésekre, hanem a közigazgatási hatóság által megtartott nyilvános árlejtésekre is vonatkozik. Semmis ennél fogva az a társasági szerződés, melynek célja nem az, hogy a társaság maga vállalja fel a munkát, hanem ezt

az egyes tagoknak hagyja fel és azokat egymás közötti utólagos árverésre kötelezi. (Curia 1885. decz. 2. 668. sz.) Abból a kötelezvényből, melynek kiállítója külön jogcím nélkül bizonyos összeg megfizetésére kötelezi magát arra az esetre, ha a szállítást elnyeri, a törvénybe ütköző szövetkezés tűnik ki. (Curia 1894. márczius 30. 1703/93. sz.) Tagosító mérnökök között létrejött megállapodás, mely szerint azonos ajánlatot tesznek s a munkálatot elnyerő fél a többieknek kárpótlásul bizonyos összeget fizet, semmis. (Kolozsvári tábla 1895. G. 24. sz.)

Az idézett birói ítéletek az illető szerződéseket egyúttal a jó erkölcsökkel ellenkezőknek (turpis causa) is nyilvánítják, ami ugyan, büntető törvénybe ütköző voltuknál fogva, magától értetődő, de épen azért magánjogi semmisségüknek nem szükségképeni alapja. Másfelől a tiltott és ennél fogva semmis ügyleteknek a csupán kereset nélküliekkel való összetévesztését találjuk abban a kijelentésben, hogy „akkor, midőn mindenik fél ellenében forog fenn a törvénybe ütköző tilalom, sem az ígért szolgáltatás teljesítése, sem az *adott szolgáltatás visszaadása* birói úton nem követelhető”. (Curia 1900. nov. 29. I. G. 443. sz.)

*

Tilos és semmis lehet valamely ügylet nemcsak akkor, amikor tartalma törvényes tilalomba ütközik, hanem akkor is, amikor az egyébként törvényes jogi forma tiltott gazdasági eredmény előidézésére alkalmaztatik. Előrebocsátandó azonban, hogy valamely szerződés színlelt volta egymagában véve, még nem okozza annak érvénytelenségét, ha a színlegesség nem valamely törvényes tilalom kijátszására irányul. Ilyen esetben a színlelt szerződés egyszerűen a „benne rejlő valóság szerint ítélandó meg” és így péld. ha valamely adásvételi szerződésnél a vételár az értéknek nem felel meg, vagy a nyugtatott vételár tényleg ki nem fizettetett, „az adásvétel érvénytelen ugyan, de a jogügylet érvényes mint ajándékozás”. (Curia 1903. márcz. 24. 528. sz., ápr. 21. 1526. sz., 1904. okt. 9. 2759. sz.)

Hogy a törvényes tilalom megkerülésére irányuló in fraudem legis kötött, színleges szerződések semmissek-e, az illető tiltó törvény magyarázatán fog megfordulni. Ha a törvény csak egy bizonyos jogügyletet tilt, a felek érvényesen létesíthetnek más jogügyletet, habár azzal ugyanazt a gazdasági eredményt is érik el. Így

péld. azokból, amiket fentebb a gyógyszerertári üzleti jogosítvány átruházásának közigazgatási tilalmáról kifejtettünk, az következik, hogy nem tekinthető tiltott és semmis ügyletnek a gyógyszerertári árúk s berendezésnek valóságos értéküket meghaladó áron való eladása attól a feltételtől függően, hogy a jogosítvány átruházása is megtörténik. Ugyanez áll mai fennálló jogunk mellett az uzsozás, de nem hitelezési ügyletekre nézve is.

Ellenben ha a törvény — mint a fentebb 4., 5., 6., 7. és 11. alatt felsorolt esetekben — a tiltott jogügylet gazdasági eredménye ellen fordul, minden, bár külön fel nem említett jogügylet tiltottnak és semmisnek lesz tekintendő, amelylyel a felek ezt az eredményt akarják elérni. A Curia szerint (1902. okt. 24. 743. sz.) áll ez azon esetre is, mikor a szerződés tárgyát csupán a fűszer- és dohányárúképzlet eladása képezi, de megállapítható, hogy a szerződés a tőzsdebérleti jog átruházására irányult.

Az épen színlegességüknel fogva tiltott és semmis ügyletek specialis esetét képezik a hitelezők kijátszására irányuló átruházások.

13. A büntető törvény 386. §-a szerint ugyanis a csalás vétségét követi el az, aki azon célból, hogy hitelezőit megkárosítsa, a bekövetkező végrehajtás előtt vagyontárgyait elidegeníti, vagy jogügyleteket kohol. Birói gyakorlatunk szerint pedig az ilyen jogügyletek, ha célzatukról a harmadik is tudomással bírt, magánjogilag is semmissek (Curia 1896. június 12. I. G. 142. sz., decz. 30. I. G. 356. sz., 1897. okt. 6. 1231. sz., 1898. szept. 27. I. G. 213. sz., nov. 15. 1887. sz., 1902. nov. 4. I. G. 250. sz.) Itt tehát a törvény tilalma tulajdonképen nem valamely ügylet ellen fordul, mert hiszen ha az ügylet komoly — legalább a visszterheseket tekintve — miután az elidegenített tárgyért megfelelő ellenérték folyik be az adós vagyonába, a hitelezők úgy sem károsíthatnak meg. Amit tehát a törvény tilt, az — eltekintve az ajándékozásoktól — nem maga az ügylet, hanem épen annak színlelt volta. Miután ily módon a törvényes tilalom nem az ügyletnek felismerhető tartalma, hanem indoka ellen fordul: a közjegyző a legtöbb esetben alig lesz abban a helyzetben, hogy az ilyen ügyletekre a a közj. törv. 59. §-át alkalmazza. Mindazonáltal szem előtt tartandó a birói gyakorlat által általában elfogadott az a jogszabály, hogy amidőn közeli rokonok vagy házastársak közötti átruházás forog fenn, az átruházó eladósodottsága esetében, a vélelem mindig annak

színlelt volta és amellet szól, hogy arról az illető családtag is tudomással bírt. (Curia 1899. szept. 21. G. 263. sz., 1903. márczius 10. I. G. 572. sz., 1905. jan. 12. G. 456. sz., ápr. 29. G. 726. sz., 1907. jan. 25. 132/906. sz., június 5. 3006. sz.)

Különösen áll ez a háztartásbeli ingóknak, bútoroknak a házastársak vagy közös háztartásban élő rokonok közötti átruházása esetében, melynek más rendeltetése, mint a hitelezők kijátszása alig lehet, úgy hogy abban a közjegyzőnek elvileg nem szabadna részt vennie és mindig az ügylet komoly voltát igazoló adatok előterjesztését kellene követelnie. Annyival inkább, mert állandó gyakorlatunk szerint az ügyletnek közjegyzői okiratba foglalása nem zárja ki színlelt voltának bizonyíthatását, sőt azon sem változtat, hogy a bizonyítási kötelezettség kit terhel. „A vevő családtagot attól a bizonyítási kötelezettségtől, hogy az adásvétel valódi, fel nem menti az a körülmény, hogy az adásvételi jogügylet közjegyzői okiratba foglaltatott és abban elismertetett a vételár felvétele, mert a közjegyzői okirat csak arra nyújt bizonyítékot, hogy a szerződő felek a közjegyzői okiratban foglalt nyilatkozatokat megtették, arra nézve azonban, hogy e nyilatkozatok a szerződő felek valódi, komoly akaratát képezték-e és nem kijátszás végett történtek-e? továbbá hogy a kir. közjegyző előtt lefizetett vételár a vevő tulajdonát képezte-e és illetve nem volt-e a lefizetés színleges? arra a közjegyzői okirat, mely csak a szerződő felek tényeit, nem pedig azok szándékát tünteti fel, bizonyítékot egyáltalán nem szolgálhat“. (Curia 1906. márcz. 16. 817/905. sz.)

(Folyt. köv.)

H. Sz.

Esetek a hagyatéktárgyalási gyakorlatból.

I.

Az amerikai kivándorlás folytán mind sűrűbben fordul elő a hagyatéki ügyekben, hogy az érdekelt örökösök közül valaki Amerikában van. A halálessetfelvevők rendszerint az illető neve mellé csak azt jelzik oda, hogy: „Amerikában van.“ Ez esetben az illető tehát ismeretlen helyen távollevőnek tekintendő, mert ily tartózkodási hely kitétele alapján személyesen idézni nem lehet és hirdetménynyel idézendő.

Egy darabig simán ment a dolog, az árvaszék ügygondnokot rendelt. Azonban mostanában akadt oly árvaszéki ülnök, aki a hirdetménypéldány beérkezte után nem ügygondnokot nevezett, hanem kiirt a községi jegyzőnek, hogy puhatolja ki az illetőnek amerikai lakhelyét. Természetesen legtöbb kivándorló levelezés által összeköttetést tart fenn családjával. A jegyző elkéri a családtól az amerikai címet és beküldi az árvaszéknek. Az árvaszék erre értesíti a közjegyzőt, hogy az illető itt és itt lakik. Most az árvaszék szerint a már hirdetményileg kitűzött tárgyalási határnapot be kellene szüntetni és az összes érdekelteket egy újabb határnapra újonnan megidézni. Azonban egy konkrét esetben a törvény szerint három hónapra kitűzött tárgyalási határnapot egy hónappal megelőzőleg közölvén az árvaszék az amerikai lakcímet, a közjegyző az árvaszék közlésére bejelentette, hogy a hirdetményi idézést fentartja és kér ügygondnok-nevezést. Mert: a hirdetményi idézés szabályszerűen bocsájtatott ki. Ugyanis annak kibocsájtásakor az Amerikában lévő tartózkodási helye a közjegyző előtt ismeretlen volt. A közjegyző tehát törvényesen járt el. Már pedig a közjegyzőnek törvényszerű munkáját az árvaszék megghiusítani nem jogosult, annál inkább, mert a törvény értelmében a közjegyző a hirdetmény egy példányának áttételével megkereste az árvaszéket, hogy ügygondnokot rendeljen. Ezen megkeresés elintézése más nem lehet, mint hogy az árvaszék csakugyan kinevezi az ügygondnokot. Az árvaszék nem törvény szerint járt el, midőn nem ezt tette; hanem a lakást puhatolta ki, mit sem a törvény, sem rendelet nem kíván. Nemcsak törvényes, hanem czélszerűségi okból is helytelen az árvaszék eljárása. Mert: a hirdetményi idézés már három hónapot vesz igénybe, eddig a hagyaték letárgyalatlanul hever. Ha az árvaszék gondolatának megfelelőleg ezen határidő beszüntetésével új

határnap tüzetik a tárgyalásra, ez megint legalább három hónapot vesz igénybe, mivel külföldi idézés az igazságügyministerium útján küldendő el. A ministerium pedig ennél rövidebb terminusra szóló idézést visszaküldi azon nyomtatott blanketta felragasztásával, hogy: „az idő rövidsége miatt a kézbesítés nem eszközölhető”. Így tehát hat hónap telik el addig, míg a tárgyalás megtartható. De tapasztalat mutatja, hogy az amerikai címek nem megbízhatók. Az illető azóta már más államba költözött, mit ugyan, ha akar, közöl hónapok múlva hozzátartozóival, de persze az idézés sorsán az nem javít. Sőt megtörtént már az is, hogy a ministeriumhoz felküldött idézést a minister visszaküldte azzal, hogy a megjelölt város az amerikai helységnévtárban nem szerepel.

Vezessük most már tovább ezen ügymenet fonalát. A tárgyalás hat hónap után megtartatik és aki meg nem jelenik, az természetesen az amerikai örökös. Hisz azt előre lehet látni; egy hagyaték tárgyalásáért nem érdemes neki a hosszú és költséges utat megtenni és ottani keresetforrását elhagyni. A concret esetben a hagyaték értéke 30 korona volt. S ámbár a törvény előtti egyenlőség elve szerint a szegényebbek ügyei ép oly gondos elintéztést igényelnek, mint a gazdagokéi, mégis az 1894:XVI. t.-cz. 54. §-a kivételt nem ismer.

Ellentétben áll ez az eljárás az 1877:XX. törvényezikkel is. Mert a gyámi törvény szerint már a távollét elég ok a gondnokság alá helyezésre. Azonban ezen gondnokság csak a vagyonkezelésre szorítkozik és nem a jogi képviseletre. Persze, akkor az amerikai tömeges kivándorlásnak híre sem volt. Most pedig tapasztalatból látjuk, hogy ezen gondnokság nem felesleges. Mert az Amerikában lévőnek itt maradt vagyonát családja szépen kezeli, sőt még keresményét is, mit ő hazaküld. Nem is tudok esetet, hogy Amerikában távollét okából valaki részére vagyonkezelő gondnok neveztetett volna ki. Ellenben igen sűrű eset, hogy a jogi képviselet szükséges például épen a hagyatéki ügyekben.

Az árvaszék felfogása folytán személyesen idézett amerikai a tárgyaláson nem jelenik meg és a kézbesítési ív a tárgyalási határnapig nem érkezik vissza, ami rendesen így van! Most már mégis ki kell bocsájtani a hirdetményt három hónapi határidőre és egy példányt neki ajánlott levélben megküldeni.

Ekkor pedig már nem lehet az árvaszéknek sem kibuvója és ügygondnokot kell neveznie.

Így az árvaszék felfogása értelmében el lehet érni azt, hogy egy hagyaték letárgyalására tíz hónapi idő kell. A ministerium pedig gyakran hangsúlyozta a hagyatéki ügy gyors lebonyolítását és ennek érdekében községi jegyző, közjegyző, árvaszék, bíróság egymást támogató eljárását.

II.

A második eset is Amerika. Az t. i., ha a kiskorú törvényes képviselője távol van. Az árvaszék egyszer kimondja, hogy „az atya Amerikában távol lévén, ezáltal atyai hatalmának gyakorlatában gátolva van” és a kiskorú részére gyámot, illetve képviselőt nevez, az atyai hatalmat felfüggeszti. Máskor pedig úgy tapasztaltam, több árvaszék szeretné, ha ilyenkor is a törvényes képviselő idéztetnék a tárgyalásra, ha lakhelye ismeretes.

Ez sem nevezhető helyes felfogásnak. Mert tény az, ha Amerikában van a törvényes képviselő, a nagy távolság által akadályoztatik a képviselet gyakorlásában; habár ez ellen azt is lehet vetni, hogy levélileg vagy meghatalmazott által ezen jogát gyakorolhatja. Azonban ki az, aki midőn Amerikába vándorol, erre is gondol és meghatalmazottat nevez? Az élet azt mutatja, hogy ha elutazik, miután családjától elbucszott, eleinte sűrűbben, majd mindig ritkábban ír haza.

Helyesebb tehát azon gyakorlat, ha ilyenkor a kiskorú részére a hagyatéktárgyalásra az árvaszék képviselőt rendel.

Az Amerikában lévő törvényes képviselő közvetlen idézése ellen is felhozhatók az előbb elmondott érvek; t. i. a költséges és hosszas utazás, valamint a tárgyalás elhúzása.

III.

Gyakori eset az is, ha a törvényes képviselő ismeretlen helyen tartózkodik, legyen bár Amerikában, vagy bárhol.

Ilyenkor nagyon természetes, hirdetményi idézésnek helye nem lehet.

Mert az örökösnek, a kiskorúaknak tartózkodási helyük ismeretes; már pedig hirdetménynyel csak az örökösök idézhetők, nem pedig azok képviselője, ki öröklési joggal nem bír.

Ilyenkor tehát az árvaszék köteles a kiskorúak részére képviselőt rendelni a hagyatéktárgyalásra.

IV.

A sokat megvitatott 1894:XVI. t.-cz. 62-ával is akad még néha baj. Volt eset, hogy az örökösök kiskorúak voltak, a törvényes

képviselő kétszeri idézésre meg nem jelent; a hagyaték hivatalból letárgyalatott a 62. § alapján, a kiskorúak javára, egyenlő arányban. Az árvaszék az iratokat visszaküldte azzal, hogy a kiskorúak képviselője nem nyilatkozott, neki „nincs mit jóváhagyni“.

A jelzett szakasz azt mondja, ha a meg nem jelent örökös hányada nem vitás, az elismert hányada közlése mellett újból idézendő stb.

Az öröklési hányad csak akkor vitás, ha valaki vita tárgyává teszi. Ellenkező esetben nem vitás.

Az első idézésre a kiskorúak törvényes képviselője meg nem jelent, újból idéztetett a 62. § alapján, minden egyes kiskorú nem vitás, tehát elismert hányadrészének közlése mellett s azzal, ha újból meg nem jelenik, a tárgyalás megtartatik s a fenti hányadnak megfelelőleg fog a hagyaték átadatni. Tekintve, hogy e második idéző az első végzése módjára kézbesített, a kiskorúak törvényes képviselője pedig mégsem jelent meg, világos tehát, hogy ő beleegyezett a hagyaték átadásának közlött módzatába.

Ezzel kapcsolatosan nem értek egyet a 62. § vitatói közül azokkal, akik nem tartják megengedhetőnek, hogy a közjegyző hivatalból felek nélkül a hagyatékot letárgyalja.

Mi e törvény életbeléptétől kezdve folyton ezt gyakoroljuk és sem saját árvaszékeink, sem bíróságaink, egyik sem akadt meg rajta és a hagyaték mindig átadatott.

A tárgyalás nem kizárólag két vagy több ember vitatkozása, hanem a fennforgó tárgy kimerítése. Miért kellessen tehát az örökösöknek eljönnie a tárgyalásra, mikor tudják, hogy őket mi illeti a hagyatékból és ők attól meg nem foszthatók. Igen, ha valamely örökös az első határnapon megjelenik és a másik meg nem jelent öröklési jogát vagy hányadát vitássá teszi, akkor a meg nem jelent ennek közlésével újból idéztetik. Ekkor a meg nem jelentnek tudomására jön a 63. § alapján történt idézésből, hogy öröklési igénye el nem ismertett. Ha ő ezt jogosnak tartja, másodszor sem jelenik meg.

Ha pedig a 62. § alapján lett másodszor idézve és látja, hogy a közölt hányadnál több őt nem illeti, akkor szintén nem jelenik meg.

Ha az első tárgyaláson senki meg nem jelenik, természetesen mindegyik hányadát a törvényes osztályrész közlendő és ha mindegyik ezt magára nézve kielégítőnek találja, ismét nem jelenik meg senki. Ezzel már ők dokumentálják, hogy a közjegyző eljárása helyes mederben folyik és a tárgyalási jegyzőkönyv a 62. § alapján egész helyesen felvehető hivatalból is.

Vannak ismét olyanok, kik a nagykorú örökösökkel szemben ezen eljárást megengedhetőnek tartják; de ha valamennyi kiskorú, akkor ügygondnok alkalmazását vélik szükségesnek. Ennek azonban nincs elfogadható alapja. Mert az egész hivatalos eljárásban nagykorú és kiskorú közt jogi különbség nincs. Az, hogy a kiskorúnak törvényes képviselője van, különbséget nem tesz, mert a kiskorú a jogosított örökös és nem a képviselője. Épen úgy nem tehetünk két nagykorú örökös közt különbséget, ha például egyik meghatalmazott által van képviselve.

A 62. § alapján jogfosztásról szó sem lehet, tehát aggálynak kiskorúakkal szemben sincs helye. De miért kelljen ügygondnokot nevezni, ha az örökösök kiskorúak? A közjegyző csak az 53. és 65. § esetében nevezhet ügygondnokot. A 62. § esetében nem. Az árvaszék sem foszthatja meg a törvényes képviselőt képviseleti jogától. A gyámi törvény nem rendeli, illetve meg nem engedi, hogy valaki azért fosztassék meg a törvényes képviselőségtől, mert a hagyatéki tárgyaláson meg nem jelent. Az árvaszéknek kötelessége a kiskorúak képviseletéről gondoskodni. Ha azonban hiszemben van valamelyik árvaszék, hogy a hagyaték le nem tárgyalható hivatalból, módjában áll a kiskorú képviselőjét birsággal, előveztetéssel a tárgyaláson megjelenésre kötelezni. De emiatt ügygondnokot nem nevezhet.

Némely árvaszék megteszi, hogy a hivatalból felvett jegyzőkönyvet kiküldi a községi előjáróságához a kiskorú törvényes képviselőjének meghallgatása végett. Ezt feleslegesnek tartom, de semmiesetre sem járja, hogy a közjegyzőnek adassék vissza, hogy nincs mit jóváhagynia, mert a kiskorú képviselője nem nyilatkozott.

V.

Egy hagyaték tárgyalása alkalmával kitűnt, hogy a leltározott ingatlanok egy részét örökhagyó életében elcserélte; de a csere telekkönyvileg nem foganatosított.

Ennélfogva hagyatékul a cserébe kapott ingatlanok lettek megállapítva. A telekkönyvi másolatokat kellett most már beszerezni. A cserébe kapott ingatlanok telekkönyvei négy telekkönyvi hatóság-nál kezeltettek.

Három telekkönyvi hatóság minden szó nélkül megküldte a másolatokat. A negyedik azonban: „annak a bejelentésére hívta fel a közjegyzőt, hogy N. N. örökhagyónak hagyatéka az 1894. évi XVI. t.-cz. 44. § értelmében megkeresés útján lett-e leltározva?

Ellenesetben eziránt a bíróság polgári osztálya volna megkeresendő, melynek rendeletére a telekkönyvi kivonatok kiadni fognak“. Ennek folytán bejelentetett, hogy az 1894:XVI. t.-cz. § 2-ik bekezdése értelmében a leltár kiegészítésének, illetve pótleltározásnak szüksége a hagyaték tárgyalása folyamán merült fel s mivel a fél által előterjesztett adatok alapján helyszini felvétel nélkül volt eszközölhető, ezt a tárgyaló közjegyző teljesítette. A telekkönyvi hatóság azonban nem engedett és a következő végzést hozta: „... újabb megkeresése folytán annak érintetlenül hagyásával, hogy eljárása az 1894:XVI. t.-cz. 44. §-ában, illetve a 43194. I. M. 895. sz. rendelet 51. §-ába ütközik, a telekkönyvi hatóság a betétek másolatainak kiadását azért tagadja meg, mert az abban foglalt ingatlanok nem képezik N. N. (örökhagyó) telekkönyvi tulajdonát.“

A telekkönyvi hatóság tehát a 44. § 2-ik bekezdésének első részét nem veszi tudomásul, míg a második részt tudja.

A végzés befejező része pedig téves is, mert hisz a kért betétek nem állhatnak az örökhagyó nevén, mivel azon betétek lettek kérve, melyeket ő cserébe kapott és hagyatéki úton czéloztatott az átíratás. A hagyatéki iratok beküldettek a hagyatéki bírósághoz, az átadóvégzés a tárgyalási jegyzőkönyvnek megfelelőleg meghozatott. Beszerezte-e a hagyatéki bíróság a hiányzó betéteket? nem tudom.

VI.

Mikor még a 108093/96. számú belügyministeri rendelet alapján küzdöttünk a tárgyalási díjak iránt a bírósággal, történt több esetben, hogy adóalapon alól lett értékelve a leltárban az ingatlan. Tárgyalás alkalmával a fenti rendelet értelmében az érték adóalapon állapított meg s tárgyalási díj számoltatott fel.

Egy hagyatéki bíró — habár a rendeletre mindig hivatkozás történt, következetesen nem állapította meg a felszámított díjat. Egyre-másra felebbezni kellett s a kir. tábla mindig megváltoztatta a bírósági végzésnek ezen részét és a közjegyzői díjat megállapította. A felebbezésekben hivatkozás történt sorjában az egymásután keletkezett kir. táblai végzésekre. Egy felebbezés azonban megjárta. Az elsőbíróságtól megjött a szokásos végzés, hogy „a törvényes időben beadott felfolyamodást a bíróság elfogadja stb.“

A kir. tábla azonban a felfolyamodást mint elkésettét visszautasította; mert habár az utolsó napon érkezett, de mivel a posta 5 óra után kézbesítette, tehát elkésve adatott be.

Szokolay János
közjegyzőjelölt.

A kir. közjegyzők országos egyletének emlékirata az igazságügyministerhez, az ügyvédeknek a kir. közjegyzőség ellen intézett mozgalma tárgyában.

Nagyméltóságú Minister Úr!

Kegyelmes Urunk!

Az 1907. évi október 7-től 9-éig Budapesten tartott országos ügyvédgyűlés egyebek között napirendre tűzte dr. Menyhárt Gáspár, kolozsvári ügyvédnek következő javaslatát: „Mondja ki az országos ügyvédgyűlés, hogy a mai különálló közjegyzői intézményt általános igazságügyi tekintetből meg nem felelőnek tartja, s ehelyett gyakorló ügyvédek volnának tárgyi előfeltételektől függően a mai közjegyzői teendők elvégzésével felruházandók. A megbízás előfeltételei lennének: a) hosszabb idei önálló ügyvédi gyakorlat, b) kifogástalan előélet, c) vagyoni biztosíték, d) az a—c előfeltételek alapján kérelemre felebbezhető kamarai határozattal történő kijelölés és e) a feltételek fennforgása esetében meg nem tagadható minis-teri megerősítés.“

Ezen javaslat tárgyában az ügyvédgyűlés ugyan határozatot nem hozott, hanem további tanulmányozás és a legközelebbi ügyvédgyűlésen való jelentéstétel végett azt egy bizottságnak kiadta. De tudavalevő Nagyméltóságod előtt, hogy kivált a fővárosi ügyvédek egyrésze néhány év óta állandóan napirenden tartja azt a mozgalmat, mely az ügyvédség túlzúsúfoltságán és állítólagos keresethiányán, egyebek között, a közjegyzői hatáskör kisebb-nagyobb kisajátítása útján kíván segíteni.

Ez az ügyvédi mozgalom, mely kiinduló pontját nem az általános igazságügyi szempontokból, hanem az ügyvédi kar anyagi érdekeiből veszi, még hogyha megokoltságát el is fogadjuk, — amihez pedig nézetünk szerint szintén szó fér, — eszmei tartalmát, czélzatait és főképp a kibontakozás útjait nézve, még a legnagyobb mértékben kiforratlannak látszik.

Annyi kétségtelen, hogy a közjegyzői intézményt érintő kiválmalmi egészen ötletszerű jellegűek s az ügyvédség anyagi helyzetét javító hatásuk felől — általánosabb jogszolgáltatási kihatásaikról nem is szólva — a mozgalom intézői lehetetlen hogy maguknak számot adtak volna.

Első szempillantásra is feltűnik, hogy a több mint 5000 fejből álló ügyvédi testület anyagi helyzetén a kevesebb mint 300

tagot számláló közjegyzői kar hatáskörének teljes kisajátítása sem javíthat lényegesen. De a Menyhárt-féle indítvány valójában nem is a közjegyzői hatáskör beolvasztását, hanem csak azt látszik célozni, hogy 300 aperturát teremtsen a most gyakorló ügyvédek részére, a jövőben pedig a közjegyzői kirendelések kizárólag az ügyvédi kamarákra bizassanak. Miután így egyrészt a közjegyzői intézmény mint különálló igazságügyi szerv fennmaradna, másrészt mai nap is a közjegyzőséghez az ügyvédi diplomán keresztül vezet az út, a szóban forgó indítvány lényege szerint az ügyvédi kamarák hatáskörének kibővítését jelentené, az ügyvédség hatalmát, de nem munkakörét és kereseti viszonyait emelné.

Azért nem is erre, a csak tünetszerű jelentőséggel bíró — bár mint ilyen jellegzetes — indítványra akarjuk Nagyméltóságod figyelmét felhívni, hanem az ügyvédi mozgalomnak arra az irányzatára, mely még a szóban forgó indítványt megelőző időben a közjegyzői hatáskör részleges kisajátításának jelszava alatt indult meg s melynek ma is a mozgalmat intéző ügyvédek csoportjának megfontoltabb részében a legtöbb híve van. Ez az irányzat csupán egyes közjegyzői teendőket és csak oly helyeken kíván ügyvédekre bízni, ahol jelenleg kir. közjegyző nem székel. Az egyes teendők alatt pedig főképp a váltóóvásokat és a hagyatéktárgyalási megbízásokat érti, ámbár határozottan nem zárja ki — ami a dolgok további folyamányát képezné — hogy az ügyvédek a váltóóvásokon felül egyéb közokiratok felvételére is feljogosíttassanak.

Hogy az ilyen részleges kisajátítás az ügyvédek anyagi helyzete szempontjából mennyire hatástalan volna, arra nézve a váltóóvásokat illetőleg a „Királyi Közjegyzők Közlönye“ 1907. évi december hó 1-én kiadott száma nyújt tájékozást, ahol is kimutatva lett, hogy azon az összesen 510 helyen, ahol pénzügyintézet vagy hitelszövetkezet van, de közjegyző nem székel, a legjobb esetben helyenként és évenként 10 váltóóvás jutna az ilyen helyen székelő váltóóvásokra feljogosított ügyvédre. Ami a hagyatéki megbízásokat illeti, ezekből az 1905. évi ügyforgalmi kimutatás szerint átlag egy évben 446 jutott arra a 224 vidéki közjegyzői irodára, melyek területébe az a 302 község tartozik, ahol ezidő szerint kir. közjegyző még nem székel, de ügyvéd már van. Miután a hagyatékok $\frac{1}{3}$ része ingyenes, a többinek 90%-a a legalacsonyabb 6 koronás díjtétel körül mozog, könnyen megítélhető, hogy milyen jelentéktelen anyagi előny háramolna nem több mint 302 ügyvédre a

hagyatéki megbízásoknak számukra reklamált részéből, és hogy az ügyvédi kar ezen töredékének ilyen számba se vehető módon való anyagi megsegítése az ügyvédi kar dolgán a maga egészében semmiképen sem lendítene.

Az ügyvédi mozgalom tehát a közjegyzői hatáskör kisajátítása által ép azt a célt, amelyet maga elé tűzött, az ügyvédség anyagi helyzetének javítását el nem érné. Volna azonban egy másik hatása, melylyel a mozgalom intézői, meg vagyunk győződve róla, nem számoltak, mert különben a mozgalmat meg sem indították volna. Egy hatás, melylyel egyébként maga az ügyvédi mozgalom akár számolt legyen, akár nem, Nagyméltóságod mint az igazságügy legfőbb őre és intézője előtt nem lehet közömbös, t. i. a közjegyzői intézmény teljes megrontása. Megrontása az intézménynek elsősorban anyagi szempontból. Mert bármily jelentéktelen legyen is a nagy ügyvédi testületre nézve anyagi szempontból a közjegyzői munkakör megnyirbálása, az ügyvédi testülethez képest parányi közjegyzői kar ezt a megnyirbálást el nem bírná. Annak a 224 vidéki közjegyzői irodának, melyet a veszteség érne, ügyforgalma a lehető legerősebb. Az 1905. évi ügyforgalmi kimutatásokról vett átlag szerint egy-egy ilyen irodára 446 hagyaték, 298 óvás, 134 névaláírásHITELESÍTÉS, 90 másolat, könyvkivonathitelesítés és fordítás, 43 közjegyzői kényszer alá eső ügylet és 38 kötelezvény jut. Ezek azonban csak átlagszámok és eloszlásuk az egyes irodák között nagyon aránytalan. Bármennyire ellentétben is álljon tételünk a közhiedelemmel, állíthatjuk, hogy ezen vidéki irodáknak legnagyobb része 3000 korona körüli tiszta jövedelmet nyújt és van nagyon sok, mely még ezt a fokot sem éri el. Az ilyen irodák jövedelmi mérlegének legkisebb megbillentése is azok fenntarthatóságát veszélyezteti. Mégis az ügyvédi mozgalom ezen hatására nem kívánunk súlyt helyezni ama másik mellett, mely abban nyilvánul meg, hogy az a közjegyzőséget mint jogszolgáltatási intézményt szervezeti jelentőségében rontaná meg.

A közjegyzőségnek mint önálló igazságügyi intézménynek létjogát és egyúttal létezési feltételét a hatáskörbeli kizárólagosság adja meg. A kizárólagosság oly értelemben, hogy a magánjogi forgalom közhitelességbeli szükségleteit, mint különösen ennek ellátására kirendelt és e célból a megfelelő erkölcsi, értelmi és anyagi, a kinevezési felügyeleti és fegyelmi viszonyok útján még fokozott biztosítékokkal bíró testület lássa el. És a kizárólagosság

még abban az értelemben is, hogy minden olyan, bár jogszolgáltatási természetű foglalkozás a közjegyzőével együttesen gyakorolható ne legyen, melynek természete a közhitelességi ügykör jó ellátására okvetlenül megkívánt függetlenséget, pártatlanságot és befolyásolhatlanságot gyöngíthetné. Épen ezért az ügyvédségnek mint kiválóan a perbeli képviselőre, tehát a jogok egyoldalú és pártos érvényesítésére hivatott jogszolgáltatási foglalkozásnak a közjegyzőével való összeférhetlensége nem önkényes vagy véletlen rendelkezés, hanem a két hivatás természetéből folyó mélyreható divergentiát kifejezésre juttató olyan rendelkezése a törvénynek, melynek megdöntésével a minden művelt államban épen érészbeni alapelvei szerint egyező modern jogszolgáltatási rendszernek egyik támoszlópa döntetnék le.

Épen ezért — ne vegye rossz néven Nagyméltóságod nyíltságunkat — a legnagyobb megdöbbenést keltette bennünk, midőn azt kellett látnunk, hogy *a közjegyzői hatáskör kisajátítására irányuló ügyvédi mozgalom a Nagyméltóságod vezetése alatt álló kormányzati ág intéző köreiben, honnan pedig annak leghatározottabb visszautasítását várta mindenki, nemcsak előzékeny fogadtatásra talált, hanem olyan intézkedéseket is provokált, amelyek ezen mozgalomnak máris bizonyos sikerét jelentik.* Így például a váltóóvások reformjának kérdésében a Nagyméltóságod vezetése alatt álló ministerium állást foglalván, bizonyos elvi kijelentéseket tett, melyek között olvassuk, hogy a ministerium nézete szerint a váltótörvény 98. §-a olyképp volna módosítandó, hogy oly helyeken, ahol sem közjegyző, sem járásbiróság nem székel, ügyvéd is föl volna jogosítható az óvás fölvételére. A jövőendő telekkönyvi rendtartásnak Nagyméltóságod megbízásából készített előadói tervezete a közhitelességi ügynek oly értelmű előzetes rendezésén alapul, hogy a feleknek telekkönyvi bejegyzés céljából készült jogügyleti nyilatkozatait egyebek közt „az e célra feljogosítandó ügyvédek mint telekkönyvi közjegyzők (!), esetleg bizonyos községi közegek is“ stb. felvegyék.

Tudjuk jól hogy midőn az igazságügyi kormányzat az eddig elvben és gyakorlatban a közjegyzői intézmény számára fenntartott közhitelességi ügykör terén az ügyvédség illetén előrenyomulásának ajtót nyit, nem kizárólag az ügyvédi mozgalom nyomása alatt cselekszik, hanem elhatározásában köztekintetek is vezérlik. Ezek a köztekintetek azonban sokszor csak feltevéseken, vagy nem a kívánatos

szabatossággal megállapított tényeken alapulnak. Így a váltóóvások reformja dolgában történt állásfoglalás az ügyvédóvásokra vonatkozó pontjában arra támaszkodik, hogy az ügyvédek feljogosításával az óvási költségek bizonyos esetekben csökkenthetők volnának. De azok az esetek, melyekben egy vidéki közjegyzőnek valamely váltóóvások felvétele végett székhelyéről távol eső községbe kell távoznia, ami által a fuvar költségek és időveszteségi díjak révén az óvás költségei aránytalanul felszaporodnak, valójában a legnagyobb ritkaságok közé tartoznak és nagyon kivételes természetük miatt jogszolgáltatási rendszerünk alapelveit megváltoztató rendszabályokat nem tesznek indokolttá, egészen eltekintve attól, hogy az ügyvédeknek óvásokra való feljogosítása által nem is volnának ovosolhatók, mert az ügyvédek is székhelyeiket a népesedési és forgalmi góczpontokon tartják és a ritka számú nagyobb költségű óvások épen a váltóbemutató helyének az ilyen góczpontoktól való távolsága folytán állanak elő. Az egyetlen köztekintet, amely valójában súlylyal bír: a közjegyzői kar alacsony létszáma, melynélfogva az a magánjogi forgalom közhitelességi szükségleteinek ellátására ezen szükségletek megnövekedésével egymagában képtelen volna. Engedje meg azonban Nagyméltóságod az észrevételt, hogy ha az igazságügyi kormányzat erre a tekintetre alapítja a közjegyzői hatáskör kizárólagosságát csorbító intézkedéseket, akkor úgy a közjegyzőséget, mint a közhitelességi ügyet illetőleg általában, mint mondani szokás, *circulus vitiosus*-ba jut. A közjegyzői létszám szaporítását eddigelé ugyanis a közjegyzői hatáskör elégtelensége, főképp az okiratszerző hatáskörben és ennek körén belül megint kivált a telekkönyvi okiratok szerzése körül az ügyvédeknek és főképp a községi jegyzőknek párhuzamos működése akadályozta. Viszont midőn most az okiratszerző hatáskörnek legalább a telekkönyvi ügyletek körében közhiteles alapra fektetéséről van szó, ezen ügyleteknek a közjegyzői hatáskörbe utalását — a hova jogszolgáltatási rendszerünk alapelvei értelmében tartoznak — megint a közjegyző kar csekély létszáma akadályozná. Ha az igazságügyi kormányzat ezen az úton halad, akkor a közhitelességi ügynek teljes szervezetlenségét és a közjegyzői intézménynek elsorvadását fogja elérni. A közjegyzői intézmény mindenütt arra szolgál és hazánkban is abból a célból lett alapítva, hogy a magánjogi forgalom közhitelességi szükségleteit állami felügyelet alatt kizárólagos hatáskörrel ellássa. Innen nemcsak igazságügyi szervezetünk alapelveiből

folyó kényszerűséggel következik, hanem, amit különösen kiemelünk, gyakorlatilag is megvalósítható, hogy jogszolgáltatási rendszerünk fokozatos fejlesztésével, jelesen a közhitelességi ügykör terére tartozó reformokkal párhuzamosan a közjegyzői intézmény is úgy hatáskör, mint karlétszám tekintetében fokozatosan fejlesztessék odáig, hogy a közjegyzői kar egymagában és kizárólag képes legyen a magánjogi forgalom által teremtett közhitelességi szükségleteket ellátni. Hogyha a telekkönyvi ügyletek hiteles alakú okiratra alapíttatnak, akkor Magyarországon a mai közjegyzői létszám egy csapásra legalább megkétszerezhető, mellesleg mondván nem is annyira az ügyvédek, mint a községi jegyzők teljesen illetéktelen működésének háttérbe szorításával, akik ma a telekkönyvi okiratforgalomnak közel 90%-át látják el, holott erre sem a szükséges képesítéssel nem bírnak, sem ma már, fizetésük ügyének törvényes rendezése után anyagilag reá nem szorulnak.

Engedje meg Nagyméltóságod, hogy mint a magyar közjegyzői intézmény munkásai és képviselői kötelelességszerűen felszólaljunk, sőt a legnagyobb nyomatékkal óvást tegyünk minden olyan irányzat és intézkedés ellen, mely a közjegyzőség közhitelességi hatáskörének kizárólagosságát csorbítani volna hivatva. Bármily jelentéktelennek lássék is egyik vagy másik intézkedés, így például az ügyvédeknek oly helyeken, hol közjegyző nem székel, váltóóvásokra való feljogosítása, valójában az ilyen intézkedés nagyon súlyos és következményeiben végzetes volna. Jelentőségét annak az elvnek megtörése adja meg, melyet az 1874: XXXV. t.-cz. igazságügyi szervezetünk egyik alaptörvénye felállított s mely épen a váltóóvásokra vonatkozólag 213. §-ában megállapította, hogy váltójegyzők már ki nem nevezhetők. Mihelyt a közjegyzői kizárólagosság elve bármely közhitelességi ténykedést illetőleg megtöretik, feltartóztathatlan lesz a visszafejlődés a közhitelességi kizárólagosságnak és evvel magának a közjegyzői intézménynek teljes megszüntetése irányában. És nem is kell meggyőzőbb bizonyíték erre a tételünkre, mint az a terv, melyet már fentebb szavá tettünk, hogy az új telekkönyvi jog körében hites okiratok felvételére községi jegyzők és ügyvédek is mint „Telekkönyvi közjegyzők“ feljogosíttassanak.

Ha Nagyméltóságodnak nem az a szándéka, hogy a közjegyzői intézményt teljesen megszüntesse és a közhitelességi ügyet a többi kulturállamokétól eltérő és eddigi fejlődési irányzatunkkal

egészen ellentétes alapokra fektesse, úgy a közjegyzőség kizárólagosságát a magánjogi forgalom megkivánta közhitelességi szükségletek körén belül a legföltöbb joggal kell hogy megóvja, és ezen kizárólagosság elvének megcsorbítását célzó minden intézkedést a leghatározottabban ellenezze.

Igaz, hogy evvel a negatív magatartással a közhitelesség ügye megoldva, rendezve még nincsen. Sőt ellenkezőleg pozitív alkotásokra van szükség, hogy a közhitelességi ügy jogszolgáltatási rendszerünkben, mely a közjegyzői törvény életbeléptetése, tehát több mint 30 év óta fejlesztve nem lett, azóta minden irányban fejlődött jogforgalmunk szükségleteihez képest korszerűen tovább fejlesztessék és lehetőleg véglegesen elrendeztessék. Ez az elrendezés csak a közjegyzői intézmény teljes reformjával érhető el. És azért kérelmünk Nagyméltóságodhoz oda irányul, hogy a közjegyzői intézménynek reformját programjába felvenni és mielőbb végrehajtani méltóztassék. Több mint két évtized óta sürgetjük állandóan ezt a reformot és az igazságügyministerium irattára telve van egyletünk és a közjegyzői kamaráknak erre vonatkozó kérvényeivel és javaslataival. Leglényegesebb kérelmeink között a közjegyzői létszám nagymérvű szaporítása a közhitelességi ügy ujjá rendezésével kapcsolatosan főképp a telekkönyvi ügyleteknek kizárólagos közjegyzői hatáskörbe való utalásának alapján. Ha ez megtörténik, a kir. közjegyzők száma az országban nyolczszáz — ezerre volna emelhető, az intézmény jótéteményei az ország egész területére és a lakosság minden rétegére ki volnának terjeszthetők, a telekkönyvek rendezettségével összekapcsolt nagy igazságügyi és közgazdasági érdekek egyszer és mindenkorra biztosítva lennének. Ezideig, a már a közjegyzőség életbeléptetése alkalmával tervbevett telekkönyvi közokirati kényszerű főképp két dolog akadályozta. Egyik a községi jegyzők fizetése ügyének rendezetlensége, a másik a magánjogi codex és evvel a telekkönyvi jog ujjáalkotásának terve volt. Az első akadály immár elhárult, a másiknak elhárításán épen Nagyméltóságod buzgólkodik a legjobban. Itt volna tehát az időpontja annak is, hogy a közhitelességi ügy végleges elrendezése és a közjegyzői intézmény reformja foganatba vétessék. Nem térünk ki ezúttal a reform részletei tekintetében számos és már annyiszor előadott óhajaink felsorolására. Az okirati jog reformja, a közjegyzői okiratok bizonyító erejének megfelelő szabályozásával, mely irányban sajnos a polgári perrendtartás javaslatának 321. §-a nem kielégítő;

az örökösödési eljárás számos hiányának orvoslása, a bíróságok lehető tehermentesítésével és a közjegyzői hatáskör nagyobb függetlenítésével, a kinevezési és qualificationalis kérdés méltányosabb rendezése stb. mind olyan kivánalmak, melyeket számos alkalommal már előadtunk és nemcsak intézményünk minden anyagi szemponttól eltekintő érdekével, hanem jogszolgáltatási rendszerünk czélszerű reformjának és a jogkereső közönségnek érdekével is megindokoltunk.

Nagyméltóságod eddigi hivatalos működésével, de már előbb is a közpályán kifejtett tevékenységével bizonyosságát adta a fejlődés-menetek mélyébe való belátásának és nagyarányú vonatkozásai felismerésének, engedje remélnünk, hogy kormányzati alkotásaiban ez a kiváló szellemi irányzat a napi áramlatok minden befolyásától menten fog érvényesülni és így intézményünk sorsát megnyugvással látnunk Nagyméltóságod kezében.

Nagyméltóságodnak kiváló tisztelettel

Budapest, 1907. december havában

a Magyarországi kir. közjegyzők egylete.

Felsőbírósi határozatok.

Közjegyzői rendtartás.

57. A Curia 80. számú polgári teljes ülésű döntvénye.

Tárgy:

„Megfelel-e a közjegyző által felvett végrendelet az 1874. évi XXXV. t.-cz. 82. § b) pontjában előírt érvényességi kellékeknek akkor is, ha a másik közjegyző vagy két tanu csak az írásba foglalt végrendelet felolvasásánál, tartalmának a végrendelező részéről történt jóváhagyásánál és aláírásánál van jelen?“ (a 129/P. 1886., 5588/P. 1890., 8282/P. 1892., 8805/1895., 5034/1897., 1698/P. 1901., 2669/P. 1901. és 10849/P. 1906. számokhoz.)

Határozat:

A kir. közjegyzőkről szóló 1874. évi XXXV. t.-cz. 82. §-a b) pontjában előírt érvényességi kellékeknek megfelel a közjegyző által felvett végrendelet akkor is, ha a másik közjegyző vagy két tanu csak az írásba foglalt végrendelet felolvasásánál, tartalmának

a végrendelező részéről történt jóváhagyásánál és aláírásánál van jelen.

Indokok:

Az 1874. XXXV. t.-cz. 82. §-a szerint „a közjegyző által felveendő végrendeletek tekintetében a közjegyzői okiratokra előszabott kellékeken felül szükséges, hogy:

a) a végrendelező személyesen jelentse ki akaratát a közjegyző előtt;

b) az ügymenet egész folyama alatt két tanu vagy egy másik közjegyző folyton jelen legyen.“

E törvényszöveg valódi értelmének megállapítása elsősorban az ügymenet fogalmának meghatározását teszi szükségessé, mert csak így lesz kideríthető, hogy melyek azok a jogügyletek, cselekmények, amelyeknél a végrendelet megalkotásakor a tanuknak vagy egy másik közjegyzőnek jelen kell lenniök.

Az ügymenet alatt itt azoknak a lényeges cselekményeknek összegét kell érteni, melyeket a törvény mint a jogügylet létesítésében szükségeseket megkíván.

Ebből következik, hogy az ügymenet szűkebb vagy tágabb tartalmát az alaki kellékeknek az a mértéke szabja meg, melyet a törvény a végrendelet minőségéhez képest érvényességük szempontjából előírt, s minthogy e tekintetben az írásbeli és szóbeli végrendelet közti különbség döntő fontosságú, vizsgálni kell továbbá, hogy az id. 82. § a végrendeletek melyik — írásbeli vagy szóbeli — alakját kívánta meghonosítani.

Az európai államok törvényhozásai legnagyobb része a pandekta-jog után indul, a közjegyző előtt alkotott végrendeletet szóbeli végrendeletnek tekinti s judikaturájuk nem tartja a közjegyző által felvett végrendelet érvényességéhez elegendőnek a tanuknak (vagy a másik közjegyzőnek) a végrendelet felolvasásánál, helybenhagyásánál és aláírásánál való jelenlétét, hanem a semmisség súlya alatt követeli, hogy a végrendelező végakarátát előszóval tartalmilag adja elő a tanuk (vagy a másik közjegyző) jelenlétében, minek megtörténtével foglalhatja csak azt a közjegyző írásba (jegyzőkönyv).

Hogy ily szabályozásnál a végakarát szóbeli előadása az ügymenet nélkülözhetetlen kiegészítő része, kétséget nem szenved.

De a közjegyző által felvett végrendeletnek ily szabályozása a közjegyzőkről szóló hazai törvényünkben, jelesül az 1874. évi XXXV. t.-cz. id. 82. § rendelkezésében fel nem ismerhető (ellenkezőleg Kern Tivadar: Öröklési jog 409. és köv. l. és Rupp: Közj. tv. magyar 132. és 133. l.)

E § szövegéből nem állapítható meg, hogy a törvény a szóbeli közvégrendelet alakját kívánta volna törvénybe iktatni, az id. 82. § a) pontjában használt „személyes kijelentés“ kifejezés minden közelebbi meghatározás hiányában nem jogosít fel arra a

föltevése, hogy a törvény a végakarata teljertalmának szóbeli előadását a végrendelet megalkotásának lényeges alkateleméül kívánta tekinteni, mert benne az élősónak az írásba foglalással (jegyzőkönyvbe mondás) megkívánt szerves kapcsolata nem jut kifejezésre, mint ez több külföldi állam törvényhozásában minden kétséget kizárólag történik. Az okirat, melyet a közjegyző az id. 82. § értelmében felvesz, nem különböztethető meg alakilag sem bármily más közjegyzői okirattól. Csak így érthető, hogy az ily végrendelet, amennyiben mint közokirat alaki kellékek hiányából érvénytelen, mint magánvégrendelet esetleg érvényes lehet, ha ennek alaki kellékeivel el van látva, mi szóbeli végrendeleteknél nem volna lehetséges. Az id. 82. § a) pontjában a súly a „személyes“ szón fekszik. A végakaratot tartalmazó írott lap személyes átadása a közjegyzőnek oly kijelentett célzattal, hogy azt megfelelő szövegezéssel közokiratba foglalja, teljesen megfelel a „végakarát személyes kijelentése“ követelményeinek, bár ez az eljárás teljesen nélkülözne a szóbeli végrendelet alaki kellékeit.

Minthogy ezek szerint az id. 82. § rendelkezéseiben a szóbeli végrendeletre célzó akarat fel nem ismerhető, és semmi kényszerítő jogi ok vagy gyakorlati szükség nem követeli a törvény szövegének szigorító magyarázatát, ennél fogva ama §-ban szabályozott végrendeletet másnak mint nem a végrendeletalkotó által írott írásbeli (allograph) közvégrendeletnek nem lehet tekinteni, mely az 1876. évi XVI. t.-cz. 6. §-ban említett írásbeli nyílt alakú magánvégrendeletektől csak a végrendelet közhitelességi minőségében különbözik. Ez utóbbinál az írásbeli végrendeletet a végrendeletalkotó végakaratainak élősóval kijelentése nem teszi szóbelivé, ép oly kevéssé van ennek helye az id. 82. § szerint a közjegyző által felvett végrendeleteknél.

A tanuk ellenőrzése az írásbeli végrendeleteknél, nem úgy mint a szóbeli előadásnál ennek hű írásba foglalására, hanem csak arra szorítkozik, hogy a felolvasott vagy felmutatott írott végrendeletet a végrendeletalkotó az ő végakaratainak jelentse ki és valamint egyéb közokiratoknál, úgy az írásbeli közvégrendeleteknél is nem a szóbeli kijelentés, hanem azok tartalma lesz döntő vitás esetekben.

Ezzel a kifejtéssel megoldást nyer egyszersmind az ügymenet fogalmának a jelen döntésre vonatkozó kérdése is. Annak kiegészítő részét ugyanis — mint fentebb jeleztetett — oly cselekmények nem képezhetik, melyek a jogügylet alaki kellékei gyanánt nem szerepelnek. Ha tehát az idézett 82. § szerint alkotott végrendeleteknél a végakarát élősóval való előadása úgy amint a szóbeli végrendeleteknél nem kötelező, akkor az az „ügymenet folyamához“ nem is tartozhatik, lényeges alkatrészeül tehát csakis azok a cselekmények tekinthetők, melyek általában közokmányok felvételénél mint olyanok a törvény által megkívántatnak, így különösen a közokmány felolvasása, annak helybenhagyása és aláírása.

És minthogy a közvégrendeletek felvételénél a tanuk közre-

működésének célja azoknak fokozottabb hitelességgel való felruházása, mely cél teljesen el van érve azzal, ha a tanuk vagy a másik közjegyző a közvégrendelet felolvasása, annak a végrendeletalkotó általi helybenhagyása és aláírásakor jelen van, annál fogva ki kellett mondani:

hogy az 1894. évi XXXV. t.-cz. 82. § b) pontjában előírt érvényességi kellékeknek megfelel a közjegyző által felvett végrendelet akkor is, ha a másik közjegyző vagy két tanu csak az írásba foglalt végrendelet felolvasásánál, tartalmának a végrendeletalkotó részéről történt jóváhagyásánál és aláírásánál van jelen. (Hitelesített a kir. Curiának 1908. február 11-én tartott teljes ülésében.)

Czégügyek. Váltóóvás.

58. A K. T. 12. §-a értelmében az, aki valamely kereskedelmi üzletet örökösödés útján szerez meg, azt a volt tulajdonosnak vagy jogutódjainak beleegyezésével az eddigi cég alatt folytathatja. Ebből következik, hogy a hagyaték átadása előtt az összes öröklésre hivatottak beleegyezése kell ahhoz, hogy a régi cég töröltessék, mert azt az érdeket, amely a régi cég továbbhasználásához fűződik, más módon nem lehet biztosítani annak a részére, akire a hagyatéki ügy végleges rendezésekor az üzlet mint örökség jut. Megegyezés nem léteben tehát a régi cég a hagyatéki ügy végleges rendezéséig fenntartandó lévén: annak nincsen helye, hogy a régi céget valamelyik öröklésre hivatott akár csak toldatként is bejegyeztesse. Folyamodó a becsatolt hagyatékátadó végzéssel igazolta ugyan, hogy a hagyatékhoz tartozó üzlet az ő birtokában van, amiből egyúttal az is kitűnik, hogy az üzlet az 1894. évi XVI. t.-cz. 91. §-a alapján zárlat alá véve nincs s így a többi öröklésre igényt tartókról azt kell feltenni, hogy hozzájárultak ahhoz, mikép ezt a hagyatéki vagyont továbbra is a folyamodó kezelje, egy kereskedelmi üzlet önálló birtoklásával, kezelésével pedig vele jár a dolog természete szerint a régi cég jegyzésének a joga is, tehát folyamodónak módjában állott volna, hogy magát mint a régi cég jegyzésére a hagyatéki ügy végleges rendezéséig jogosultat a cégjegyzékbe való bevezetés végett bejelentse; minthogy azonban a folyamodó nem ezt kérte, hanem mint birtokban levő végrendeleti örökös a vele szemben perre utasított törvényes örökösök beleegyezésének igazolása nélkül az iránt terjesztett elő kérelmet, hogy a régi cég kilörlöttessék és saját cége az öröklésre utaló toldással bejegyeztessék, ahhoz pedig az előadottak szerint a hagyatéki ügy jelen állásban ez idő szerint joga nincs: ennél fogva kérelmével elutasítani kellett. (Budapesti tábla 1908. február 5. 133/908.)

59. A kereskedelmi forgalomban szokás, hogy valamely üzletben előállított árukat vagy magát az üzletet az üzlettulajdonos neve mellett valamely a forgalomban alkalmas oly névvel jelölnek meg, mint a minő a jelen esetben a folyamodó által a cégbe felvenni kívánt „Hungaria“ elnevezés. Üzletek és árúk a közönség előtt gyakran ily nevek alatt válnak ismertekké, sőt részvénytársaságok cégében az ily elnevezések használata általánossá vált. Ily elnevezésnek a cégbe toldatként felvétele tehát a forgalomban elfogadott szokás szerint, az üzlet közelebbi megjelölésére alkalmas lévén, ily toldat a K. T. 11. §-a értelmében bejegyezhető. Nem döntő a folyamodó ministeri biztosnak arra való hivatkozása, hogy ily megjelölés a hangzatosság és a reklám céljára szolgál, ami tulajdonkép azt jelenti, hogy a cégtoldat célja a közönség figyelmének és érdeklődésének felkeltése. A szabad versenyen alapuló üzleti forgalomban a kereskedő üzleti érdekében állhat a cég oly megválasztása, amely hangzásánál fogva alkalmas a közönség figyelmének és érdeklődésének felkeltésére, amíg a kereskedő e célból követett eljárásával a rendes forgalom szokásai által szabott határokat túl nem lépi, addig eljárása semmiféle tilalomba nem ütközik. Eszerint a folyamodó által bejegyeztetni kívánt „Hungaria“ elnevezésnek, mint toldatnak a cégbe való felvétele sem a cégvalódiság elvébe nem ütközik, sem egyébként nem tilos. (Budapesti tábla 1908. január 15. 3556/907. sz.)

*

60. Tekintve, hogy a kereskedelmi törvény 11. §-a értelmében a kereskedők cégükhöz oly toldást csatolhatnak, mely az üzlet közelebbi megjelölésére szolgál; tekintve, hogy a folyamodók által bejegyeztetni kért cégszövegben előforduló „Hungaria“ szó a bejegyeztetni kívánt szőlőtelep magyar jellegére utal és így az üzlet közelebbi megjelölésére szolgál; tekintve, hogy a B) a. csatolt községi bizonyítványból kitűnőleg a folyamodók szőlőtelepe már a bejegyzés előtt is „Mérgesi Hungaria szőlőtelep“ néven volt ismeretes, és tekintve, hogy ezek szerint a bejegyeztetni kívánt cégszövegben előforduló „Hungaria“ szó sem szolgál reklám céljainak és nem ütközik a keresk. törv. 11. §-ában foglalt rendelkezésbe: mindezeknél fogva a másodbiróság végzésének megváltoztatásával a elsőbiróság végzése volt helybenhagyandó. (Curia 1907. deczember 11. 1280. sz.)

*

61. A bejegyeztetni kért „K. A. utóda K. S. géplakatos“ cégben a cégtulajdonos K. S. neve mellett előforduló „K. A. utóda“ toldat K. S. személyének közelebbi megjelölésére szolgál és e toldat a cégvalódiság elvének megfelel, mert K. S. a bemutatott hiteles halálesszítvány igazolása szerint K. A. egyetlen fia, aki elhalt édesatyjának géplakatos üzletét folytatja. Ennélfogva és minthogy nem a folyamodóra átszállott kereskedelmi üzletnek az eddigi cég

alatt folytathatása, hanem új cégnek a bejegyzése kéretik, s a kért cégbejegyzésnek a kereskedelmi törvény 11. §-a értelmében törvényes akadálya nincs, a 12. §-nak esete pedig fenn nem forog, az a körülmény, hogy K. A. cége nem volt bejegyezve, a kért bejegyzést nem gátolja, mivel folyamodó cégül saját nevét kívánja használni s azt, hogy ő K. A. utóda, csak közelebbi megjelölésként kívánja a cégszövegbe felvenni. (Budapesti tábla 1907. október 9. 2859. sz.)

A közjegyzői gyakorlatot érdeklő jogesetek.

62. Örökhagyónak írásbeli magánvégrendelete külkellékeire lényeges hiányokban szenved, mert a tanúk az arra vezetett záradékban az 1876 : XVI. t.-cz 6. §-a rendelkezésének megfelelően sem azt nem bizonyították, hogy örökhagyó az okiratot a tanúk együttes jelenlétében végakarátának nyilvánította ki, sem azt, hogy azt előttük kézjeggyével ellátta, vagy ennek megtörténtét előttük elismerte volna; ezen hiányok pedig a tanuvallomások által nem pótolhatók. Alperes tehát ezt a végrendeletet érvényességében jogosan támadta meg. Nem fosztja meg alperest ettől a jogától a tanúk által bizonyított az a körülmény sem, hogy alperes a végrendeletnél jelen volt s az alkalommal nyilvánította, hogy a végrendeletet ő is elfogadja, mert jogszabály ugyan, hogy az érvénytelenség hivatalból figyelembe nem vétetik; minek következménye az, hogy az érdekelt felek az alakszerűtlen végrendeletet is érvényesnek ismerhetik el, mely esetben az ügy tekintendő, mintha érvényesen jött volna létre; ámde a tanúk vallomásából meg nem állapítható, hogy alperes a végrendelet alakhiányait ismerve, olyan jogügyleti nyilatkozatot tett, amely szerint ő a végrendeletet magára nézve kötelezőnek elismerte s annak megtámadási jogáról lemondott volna. (Curia 1908. január 23. 782/1907. sz.)

*

63. Amidőn az egyik fél még életében azon kikötéssel ad át a másik félnek egy összeget, hogy azt tetszése szerint visszakövetelhesse, azonban elhalálozásakor a még fizetetlen részt az adós visszafizetni nem tartozik, az ily ügylet halálesetre szóló ajándékozásnak nem tekinthető, mert ezen ügylet nem célozta azt, hogy a hitelező vagyonából valamely érték annak halála után kerüljön az adós vagyonába, hanem a felek abban állapodtak meg, hogy a hitelező joga és az adós kötelezettsége a hitelező halálával megszűnik és így mellékes az, hogy a jog és kötelezettség megszűnése a szerződés szerint a hitelező halála tényével és időpontjával hozatott kapcsolatba. (Budapesti tábla 1908. január 14. I. G. 533/907. sz.)

*

64. A keresethez A) alatt csatolt közjegyzői okiratban foglalt szerződés szerint S. M. elhalálása esetére felperesnek 800 korona összeget lekötött, mely összeg neki a hagyatékából mindenekelőtt kifizetendő. Ezen a felperes és az örökhagyó között hagyományrendelést tartalmazó szerződés nem gátolta ugyan az örökhagyót a vagyona felett, élők között való szabad rendelkezésben, mert felperes az A) alatti szerződéssel nem szerzett jogot az örökhagyó vagyona, csak arra van igénye, hogy a 800 korona hagyomány az örökhagyó halálakor az annak hagyatékához tartozó vagyomból kifizetessék; tekintettel azonban arra, hogy a szerződő felek akarata nem irányulhatott arra, hogy felperes csak névleg váljék hagyományossá, ez az eset pedig bekövetkeznék akkor, ha a hagyományrendelés eredménye ajándékozások által meghiusíttatnék, felperes a hagyományszerződés alapján az örökhagyó ingyenes jogügyleteit, vagy az ajándékozás elpalástolására szolgáló terhes jogügyleteit is megtámadhatná abban az esetben, ha az örökhagyó után maradt vagyomból a szerződéses hagyomány nem fedezhető. Az A) alatti szerződés megkötése után a 3% alatti szerződés szerint felperesnek tett ajándék pedig csak akkor lenne a felperes hagyományi követelésébe beszámítható, ha a 3% a szerződés megkötésekor a szerződő felek akarata erre irányult volna, vagy egyébként a körülményekből ez következtethető lenne. (Curia 1908. január 17. 1178/1907. sz.)

*

65. Az 1840:VIII. t.-cz. 18. §-a nem zárja el ugyan a volt jobbágyat attól, hogy a feleségének özvegyi tartását akár a feleséggel kötött szerződés, akár végrendelet útján szabályozza, a férjnek ez a joga azonban nem terjedhet annyira, hogy a gyermeknek a köteles részhez való jogát sértse. Az a körülmény tehát, hogy az örökhagyó férj az ő második nejének, a jelen perbeli harmadrendű alperesnek a javára a % alatti szerződéssel a lakás jogát s az élelmet és a ruházatot kötelezte, nem zárja el a felperest attól, hogy a hagyatékából a köteles résznek megfelelő hányad kiadását az özvegy jogának a megszűnte előtt is követelhesse. Ez a köteles rész, minthogy öt gyermek maradt, az ingatlanokból egytizedrészt tesz ki, a birtokban lévő özvegyet tehát arra kellett kötelezni, hogy a felperest a hagyatéki ingatlanok egy tizedrésze erejéig a közös birtokba bocsássa be. A felperes ezen jogának a megítélését nem akadályozza az a körülmény, hogy felperes nem kifejezetten az ő köteles részének a kiadását kérte, mert abban a nagyobb kérelemben, hogy felperesnek az özvegyi jog megszorítása mellett, az őt illető örökség $\frac{5}{6}$ része a birtokába bocsáttassék, bennfoglaltnak tekintendő az a kevesebb, hogy az ő köteles részének megfelelő hányadbirtoka neki kiadassék. A % alatti csatolt szerződéssel szemben, amelynek érvényességét és a felperesre is kiterjedő hatályosságát az alsóbb bíróságok vonatkozó indokaik szerint helyesen állapították

meg, nem követelheti felperes sikeresen azt, hogy az özvegy özvegyi tartása egy gyermekre korlátoztassék, ezzel a kérelmével tehát helyesen utasították őt el az alsóbb bíróságok. (Curia 1907. november 5. 3209. sz.)

*

66. Az elmebetegség magában véve — ellentétben az elmebetegséggel — nem zárja ki az akaratelhatározást s így nem teszi feltétlenül cselekvésképtelenné az elmebetegségben szenvedőt, hanem a gyengeelméjű csak abban az esetben válik korlátozott cselekvőképessé, ha az 1877:XX. t.-cz. 28. §-ának b) pontja alapján gondnokság alá van helyezve, az elmebetegség miatt való gondnokság alá helyezés hatálya azonban nem érinti a gondnokság alá helyezést megelőzően kötött jogügylet érvényességét. (Curia 1908. január 28. 1770/1907. sz.)

*

67. Első- és másodrendű alperesnek védelme abban áll, hogy felperes a másodrendű alperesnek megígérte, hogy az A) alatt másolatban csatolt kötéslevelen alapuló hátralékos követelését elengedi és a kötéslevelet kiadja, ha másodrendű alperes vele nemileg közösül és hogy másodrendű alperes ezt az ígéretet elfogadta, felperessel nemileg közösült, felperes pedig a követelés elengedése iránti ígéretének teljesítéseül a kötéslevelet másodrendű alperesnek kiszolgáltatta. Téves az elsőbíróságnak az a jogi álláspontja, hogy alpereseknek ez a védelme valósága esetében sem volna bírói figyelembe vehető, mert az elengedés joghatálya nem függ az alapjául szolgáló ügylet érvényességétől, az tehát akkor is joghatályos, ha a felek közt létrejött és foganatba ment erkölcsstelen megállapodáson alapszik, és mert különben is az a szerződő fél, ki az ügylet alapja erkölcsstelen voltának tudatában volt, nem hatálytalaníthatja a már teljesedésbe ment ügyletet abból az okból, hogy alapja a közerkölcsiségbe ütközik, emiatt tehát nem is vonhatja ki magát a már megtörtént elengedés jogi következménye alól. (Curia 1907. november 15. 834. v/906. sz.)

*

68. A gondnokság alá helyezés iránt a tisztii ügyész által az 1877:XX. t.-cz. 28. §-ának c) pontja alapján indított perben lényegében az lett bizonyítva, hogy alperes, aki betegsége miatt munkára nem képes, földjei művelését elhanyagolja és iszákos lett. A gondnokság alá helyezés elrendeltetik, mert: a tékozlás miatt való gondnokság alá való helyezés megelőző óvóintézkedés lévén avégett, hogy az illető ügy önmaga, valamint családja, esetleg a község érdekében a tönkrejutástól megóvassék; ily esetben elegendő annak a bizonyítása, hogy olyan hajlamokkal bír, amelyeknél fogva, ha azok hatályosan nem korlátoztatnak, alaposan attól lehet tartani, hogy őt vagyona elvesztése fenyegeti. (Curia 1907. május hó 15. 412. sz.)

*

69. Habár az 1894:XXXI. t.-cz. 132. § 1-ső pontja szerint a házastárs nincsen jogosítva a holtányilvántási eljárást abból a célból kérni, hogy a házassági kötelék felbontassék, de mert ugyan-ezen törvényszakasz 2. pontja szerint a házastárs a holtányilvántási eljárás folyamatba tétele iránti kérelem előterjesztésére jogosítva van és annak a kérdésnek eldöntése, hogy bír-e és minő befolyással a holtányilvántási kérelem érdemében hozott határozat a házassági kötelék fennállására (1894. évi XXXI. t.-cz. 54. § f) pont), a jelen per keretébe nem tartozik és mert felperesnőnek öröklési özvegyi jog, közszerzeményi igényén kívül, a családi állapotra van tekintettel, más jogérdeke is lehet férjének elhalálozását a holtányilvántási eljárás keretén belül való megállapítását kérni (például az 1894. évi XXXI. t.-cz. 73. § a) pont és 74. § avagy az 1877:XX. t.-cz. 21. § a) pontja stb. felperesnek mint házastársnak kérvényezési jogosultságát, az 1868:LIV. t.-cz. 522. § a) pontja és illetően 1894. évi XXXI. t.-cz. 132. § 2. pontja alapján megállapítani kell. (Curia 1908. február 5. 46/908. sz.)

*

70. Férfinak és nőnek a házasságon kívül együttélése, mint a társadalom erkölcsi fölfogásába ütköző nemi viszony, állandó törvénykezési gyakorlatunk szerint magánjogi igények birói úton érvényesítésének nem lehet jogalapja. A házasságon kívül született gyermek ápolása és nevelése az anyának törvényes kötelessége lévén, ezért a gyermek atyjától külön kárpótlást nem követelhet. — A házasságon kívül született gyermeket az atya kötelel eltartani és az atya eme tartási kötelezettségéhez az anya mivel sem köteles hozzájárulni. (Curia 1906. április 7. I. G. 644/905. sz.)

*

71. Felperes abban állapodott meg alp.-sel, hogy a közadós H. A. csődtömegéhez tartozó áruknak ajánlati verseny útján alp. részéről leendő megvásárlása esetére, köteles lesz az alp. a megvett áruknak egyrészét, t. i. a székeket felp.-nek 2000 K-ért átadni, viszont pedig felp. az ajánlatok versenyében való részvételtől tartózkodni fog. A kihágási büntetőtörvénykönyv 128-ik §-a büntetést szab ki arra, ki összebeszélés mellett a nyilvános árverés eredményének megghiúsítására vagy csökkentésére nyereségért közreműködik; a törvény tehát csak a nyilvános árverés körül elkövetett ily visszaélést bünteti, ellenben a nyilvános árverés esetén kívül az ily cselekményeket büntetni nem akarja. De a törvény ezen intézkedése annyit jelent, hogy a nyilvános árverés körül történt összejátszás annyira közveszélyes, hogy a büntető megtorlást is szükségessé teszi; ebből pedig nem arra kell következtetni, hogy nyilvános árverés esetén kívül az ily eljárás meg volna engedve, hanem arra, hogy a nem versenyzés iránti összebeszélés, mely nyilvános árverés esetében büntető következményekkel is jár, nyilvános árverés esetén kívül is tilos s így az ily összebeszélés alapján érvényesített igény birói oltalomban nem részesíthető. (Budapesti tábla 1907. december 19. I. G. 508. sz.)

Adó- és illetékügyek.

(A m. kir. közigazgatási bíróság pénzügyi osztályának határozatai.)

72. A tőkekamat- és járadékadóról szóló 1875:XXII. törvény-czikk kifejezetten azon a czímen, hogy valamely kamatozó tőke bizonyos célra szolgál, egyedül és közvetlenül a tudományok előmozdítására és a nyilvános közoktatás céljaira szolgáló tőkék kamatjövedelmét mentesíti 2. §-ának 6. pontjában a tőkekamat- és járadékadó alól. A templomok (imaházak), habár a nép vallási és erkölcsi érdekeinek előmozdítása s e végből a valláserkölcsi oktatás képezi is egyik legfőbb feladatukat, elsősorban mégis a vallás gyakorlására rendelvek s nem tekinthetők oly intézeteknek, melyek közvetlenül a tudományok előmozdítására és a nyilvános közoktatás céljaira szolgálnak. A tudományok közvetlen előmozdítása általában kívül áll feladatuk körén, s daczára annak, hogy valláserkölcsi oktatásra is rendelvek, mégsem tekinthetők a nyilvános közoktatás céljaira szolgáló intézeteknek, mert valláserkölcsi oktatásuk nincs azokhoz a feltételekhez kötve, amelyeket a népiskolai közoktatásról szóló 1868:XXXVIII. t.-cz. 11—15. §-ai és 17. §-a a népoktatási tanintézetek nyilvános jellegére nézve megszabnak. Az adómentes-ségre vonatkozó 1875:XXII. t.-cz. 2. §-ának 6. pontjában foglalt tételes rendelkezések tehát nem nyújtanak jogalapot arra, hogy a templomok (imaházak) céljaira rendelt tőkék kamatai adómentes-ségben részesíttessenek.

A törvény keletkezésénél létrejött változtatás is e szigorúbb fölfogás mellett szól, mert míg korábbi törvényeink s jelesül a jövedelmi adóról szóló 1868:XXVI. t.-cz. 5. §-ának e) pontja általában „a tudományok előmozdítására és a nyilvános közoktatás céljaira szolgáló“ tőkék kamatait mentesíti az adó alól, az 1875. évi XXII. t.-cz. 2. §-ának 6. pontja a „közvetlenül“ szót igtatta a feltételt megállapító rendelkezés elé, vagyis e szigorító rendelkezéssel kétségbevonhatlanul azt a fölfogást juttatta érvényre, hogy a tudományok előmozdítására s a nyilvános közoktatás céljaira rendelt tőkék kamatai csak abban az esetben tekinthetők adómenteseknek, ha közvetlenül ily célra rendelvek. (Közigazg. bíróság 19. sz. pénzügyi döntvénye.)

*

73. Ügyfélnek azt a kérelmét, hogy a vételárnak 2,700,000 korona része után csak III. fok illeték követeltessék, a kir. pénzügyigazgatóság azért utasította el, mert az erdélyi részekben érvényben álló osztrák polg. törvénykönyv 725. §-a szerint az erdők fái mindaddig, amíg a talajtól el nem választattak, ingatlanak tekintendők.

Panaszos védekezésének azt a részét, hogy a pénzügyi jog területének az egész országra kiterjedő egységes volta kizárja, hogy az illetéki szabályok az úgynevezett erdélyi részekben más-kép alkalmaztassanak, mint a szoros értelemben vett Magyarország, ugyan figyelembe venni nem lehetett, mert az osztrák polgári törvénykönyvnek az az álláspontja, hogy az erdő fái mindaddig, amíg a talajtól elválasztva nincsenek, ingatlanok tekintendők, a szokás-jogban és birói gyakorlatban élő mai magánjognak álláspontjával megegyezik; mégis ügyfélnek kérelmét teljesíteni kellett. Ugyanis a magyar és az osztrák polgári magánjog területein egyformán jogszabály az is, hogy az ingatlan növedéke, gyümölcse stb. tehát az erdő fái is, nemcsak akkor vesztik el ingatlan minőségüket, ha a talajtól, a földtől fizikailag választatnak el, hanem akkor is, ha az elválasztás eszmeileg, jogilag, például végintézkedés, szerződés stb. útján történik, más szavakkal abban a pillanatban, amikor a föld és a növedék, a talaj és az erdő fái egymástól eltérő fizikai vagy jogi sorsra jutnak, amikor tehát az az eddigi összekötő kapocs a kettő között akár fizikailag, akár jogi rendelkezések útján megszűnik, az ilyen növedék a továbbiakban már ingóknak tekintendő és erre az ingókra előírt jogszabályok az irányadók.

Az itt szóban forgó különös esetben a szerződésnek tartalma szerint az erdő faállománya és a talaj egyidejűleg és egyetlen szerződésben adattak ugyan el, de a külsőleg egységesnek látszó vételi feltételei egymástól annyira eltérők, a szerződésnek az egyik vételi tárgyra vonatkozó rendelkezései a másokra vonatkozó rendelkezésektől annyira különböznek, hogy már a szerződéskötéskor, tehát mielőtt a talaj és az erdő más és más egyének tulajdonába jutott volna, az a kapocs, amely a talaj és erdő között fennállott, eszmeileg, jogilag felbontottnak tekintendő, mert az eltérő jogügyleti rendelkezések a talajnak és növedékének jogi sorsát egymástól lényegesen eltérítették.

Ugyanazért a panasznak helyt adni kellett. (1907. december 24. 19135. sz.)

*

74. Igaz ugyan, hogy a telekkönyvi bekebelezés miatt az adásvételi illeték az illetéki szabályok 99. §-ának rendelkezéséhez képest a felbontó feltétel bekövetkezte dacára sem téríthető vissza, — ez azonban még nem dönti el azt a további kérdést, hogy a nem egyszerűen visszavont, hanem a felbontó feltétel folytán visszavonás nélkül is megsemmisült szerződéssel, vagyis a jogviszonyoknak az előbbi állapotba történt visszaállításával történt-e újabb és olyan vagyonthárulás, amely mint ilyen százalékos illeték alá volna vonható, nem dönti el jelesül ezt a kérdést az illetéki szabályok 99. §-a, mely csak az alapszerződési illeték törléséről rendelkezik, de nem tartalmaz arra nézve intézkedést, hogy minő illeték alá vonandó az a szerződés, mely az előbbit megszüntette, úgy hogy e kérdés az illetéki és a magánjogi szabályoknak egyéb rendel-

kezéseiből döntendő el. Magánjogi szabály, hogy a felbontó feltétel bekövetkezte esetén az eredeti jogügylet megsemmisül önmagától és anélkül, hogy erre nézve külön megállapodás létrejötte szükségeltetnék, úgy hogy az adott esetben a jogügylet, a vételi szerződés nem az illeték alá vont nyilatkozattal, hanem a bontó feltétel bekövetkeztének nemleges ténye folytán semmisült meg, amiből viszont az illetéki törvények rendelkezése szerint az következik, hogy az a nyilatkozat, mely csak a telekkönyv rendezése céljából vált szükségessé, vagyonthárulást nem szabályozván, vagyonthárulási százalékos illeték alá nem is vonható. Ugyanezért az újrafeltételi panasznak részben helyt adni, az alapítéletet részben hatálytalanítani és panaszost arra való tekintettel, hogy a nyilatkozat egyszersmind törlési nyilatkozatot is tartalmaz, 14,000 korona után II. fokozat mellett 45 korona fizetésére továbbra is kötelezve, a többletnek törlését elrendelni és a fennálló egyetemlegességénél fogva az ítélet hatályát panaszos feleségére is kiterjeszteni kellett. (18678/1907.)

Közlemények.

Az ügyvédeknek a kir. közjegyzőség ellen intézett mozgalma tárgyában a kir. közjegyzők országos egyletének múlt évi október hó 20-án megtartott közgyűlése megbízta az egylet vezetőségét, hogy az ügyvédi mozgalomra vonatkozó észrevételeit az igazságügyministerhez emlékirat alakjában is felterjeszsze. A *dr. Charmant Oszkár* budapesti kir. közjegyző által szerkesztett és az egylet részéről időközben az igazságügyministerhez már felterjesztett emlékirat szövegét lapunk ezen számában külön helyen közöljük.

*

Teljes ülésű döntvény. A m. kir. Curia polgári tanácsai m. hó 11-én tartott teljes ülésben hitelesítették a következő döntvény-szöveget: „A kir. közjegyzőkről szóló 1874:XXXV. t.-cz. 82. §-ának b) pontjában előírt érvényességi kelléknek megfelel a közjegyző által felvett végrendelet akkor is, ha a másik közjegyző vagy két tanu csak az írásba foglalt végrendelet felolvasásánál, tartalmának a végrendelkező részéről történt jóváhagyásánál és aláírásánál van jelen.“ A teljes ülésű döntvény indokolását lapunk ezen számában a „Felsőbirósági határozatok“ rovatában közöljük, fentartva magunknak, hogy arra még visszatérjünk.

*

Az új telekkönyvi rendtartás tárgyában az igazságügy-ministeriumban folyó szakértekezletre, mely *Imling Konrád* államtitkár elnöklésével a *Dévai Ignác* kir. ítélőtáblai bíró által szerkesztett törvényjavaslatot tárgyalja, az igazságügyminister a kir. közjegyzői karból *Rupp Zsigmond* udvari tanácsost, a budapesti közjegyzői kamara elnökét és *Charmant Oszkár* budapesti közjegyzőt is meghívta. Megnyugvással konstatáljuk az igazságügyi kormányzat ezen első lépését a közjegyzői kar évek óta hiába sürgetett azon óhajának megvalósításához, hogy a törvényelőkészítésben a közjegyzői karnak is az őt megillető közreműködés biztosítottassék.

*

A kir. közjegyzőhelyettesek jogos érdekei iránt immár megmozdult pártatlan közvélemény nyilatkozik meg az „Ujság“ f. hó 1. számában megjelent „Közjegyzőség és kortes-érem“ című cikkben, melyet alább egész terjedelmében közölünk. Az országos egyesület megalakításával a közjegyzőhelyettesek megtették az első lépést; kívánatos, hogy folytassák a kinevezések körül a múltban felmerült visszaélések ellen. A cikk következőképen szól:

A közjegyzői intézmény Magyarországon az 1874:XXXV. törvénycikkkel honosított meg és hogy mily rendkívül fontos functiót tölt be, azt bővebben magyarázni felesleges. És bár egy modern jogállamban a közjegyzőség nélkülözhetetlen szervét képezi a jogéletnek, Magyarországon a közjegyzői kar és intézmény hihetetlen mértékben mostoha bánásmódban részesült a mindenkor kormányok részéről.

Hogy a közjegyzőségekkel, mint a közhitelesség egyik tényezőjével foglalkozom, erre különösen az utóbbi időben a közjegyzői kar egyik-másik tagjával kapcsolatosan forgalomba került hírek és a kormány kinevezési rendszere készlet.

A közjegyző az egész világon a közbizalomnak egyik legfőbb tényezője. Ha valaki kényes természetű ügyletet akar kötni és azt akarja, hogy érdekei minden tekintetben megvédessenek és ezenkívül a tisztesség, a becsület követelménye is érvényesüljön, akkor a közjegyzőt keresi föl. Ha örökölt, ha elad, vesz, kölcsönkötvényt állít ki stb. stb., a közjegyzőbe veti bizalmát. Ép azért a közjegyzőnek oly intact jellemű férfinak kell lennie, aki iránt a közönség feltétlen bizalommal viseltethetik. Annál súlyosabb azután a közönség sérelme, ha a közjegyző visszaél ezzel a bizalommal és ignorálja a közönség érdekeit.

Az 1886:VII. t.-cz. életbeléptetéséig közjegyzővé csupán a pályán működő közjegyzőhelyettesek voltak kinevezhetők. Nem kutatom annak mélyebb indokait, vajjon mi indította az akkori igazságügyi kormányt arra, hogy az egyéb jogi pályán működők kinevezését is lehetővé tette, de tény az, hogy amióta a közjegyzői kar számos tagja a karon kívüliek köréből neveztetett ki, a közjegyzői intézményt rendkívül sok csapás, csalódás érte.

De a legszánandóbb a közjegyző-helyettesek helyzete. Valóban, a gondolkodó elme hiába kutatja azokat az okokat, amelyek a kir. közjegyző-helyetteseknek oly feltűnő és szinte szándékosnak látszó mellőzését indokoltá teszik és őket, akik principálisaiikkal teljesen egyenlő minősítéssel rendelkeznek, arra kényszerítik, hogy sokszor évtizedeken keresztül várakozzanak, míg végre „megértek“ a kinevezésre. És akkor mi a sorsuk? Míg egyes stréber képviselők, vagy politikailag kiérdemült ügyvédek, eladósodott bírák egyszeri pályázat után kitűnő stallumot kapnak, addig (és itt nem túlzok) a közjegyző-helyettesek, akik a közjegyzői pályán 10—20 esztendeig csekély helyettesi fizetésért becsülettel működnek és akiknek legnagyobb része családos ember és gyermekeit neveltetni alig képes, 50—60 pályázat dacára sem jutnak kinevezéshez, vagy a legjobb esetben Isten háta mögötti stallumot nyernek el.

De az ő helyzetük sokszorosan szánandó. Még az sincs módjukban, hogy recrimináljanak, mert ha bármelyikük exponálja magát és bátorságot venne magának, hogy erélyesen szót emeljen, ez csak vesztét okozná, mert bizonyosan belejönne neve abba a fekete könyvbe, ahonnét nincs többé feltámadás.

És ezzel szemben mit látunk? Kinevezik közjegyzőnek Apáthy Gyulát, aki mint alügyész, bíró és ügyvéd, nem tud magának existenciát teremteni, mert ismert „ügyei“ távortartanak tőle minden tisztességes embert. Ő okosan csinálta. Nem mint ügyvéd pályázott a körmendi állásra, hanem már mint „közjegyző-helyettes“. Pro forma ugyanis bejegyeztette magát egy közjegyző barátjánál és hogy a miniszternek könnyebb módot nyújtson a kinevezésre és kevesebb recriminációra szolgáltasson okot, mint közjegyző-helyettes adta be pályázati kérvényét. Szóval, mint a strucz, fejét a homokba rejtette, gondolván, ha ő nem lát másokat, őt sem látják meg mások. Rövid két esztendei „működés“ után már körözik is a „közjegyző urat“.

Eltételezve attól, hogy a pályán agyongyötört közjegyző-helyettesek rendkívül sokat szenvednek az ily kinevezésektől, a kar jó hírneve is szenved, mikor a közönség körében a bizalom legfőbb letéteményeseiről ily hírek kelnek szárnyra.

De még keservesebb a helyettesek sorsa a „politikai érdemből“ kinevezett közjegyzőkkel szemben. Mi sem könnyebb, mint az, hogy egy stréber képviselő a kormánytól kivigye, hogy kineveztessék. Sorolhatnék fel egész sereg képviselőt, sőt főispánt is, akik azelőtt a kormányok szilárd támaszai voltak és „érdemeik“ elismerésül a közjegyzői stallum nyugodalalmát és jövedelmét kapták osztályrészül. Nem egy kinevezéssel ilyen karon kívüli pályázót egyenesen a csődből rántottak vissza. Adataim vannak reá.

A „politikai érdemek“ állandó mumust képeznek a pályázatok kiírása alkalmával. Az ilyen politikai érdemből kinevezett képviselők és politikai pártvezetők természetesen már előre biztosítást nyernek, hogy kérvényük kedvezően fog elintéztetni, a mi főképp azért megbocsáthatatlan eljárás a miniszter részéről, mert tudvalevőleg fontosabb közjegyzői kinevezések a

ministertanács előtt is szóba kerülnek és az ottani előzetes döntés után a pályázat hirdetése nem egyéb játéknál.

Vajjon mi értelme van tehát annak, hogy a kamara pályázatot hirdessen, számtalan szegény, küzdő helyette reménybe ringasson, sőt kiadásokat is okozzon, melyek a pályázat beadásával felmerülnek, a kamarával játékot űzzön, magához felterjesztést intéztessen, mikor az állás már előre el van ígérve? Hisz ez egyenesen kijátszása nemcsak az 1874:XXXV. törvénycikk szellemének, hanem rendelkezéseinek is! A közjegyzői intézmény nem a kortesérdemek jutalmazása czéljából honosított meg Magyarországon!

Nagy jogászaink a közjegyzői intézmény fejlesztését nem így tervezték. Az 1886:VII. t.-cz. meghozataláig a közjegyző-helyetteseknek érdekes volt a közjegyzői pályára lépni, de ma helyzetük oly tarthatatlan, hogy komolyabb actióbalépés czéljából országos egyesületbe tömörültek. A közönség nem tagadhatja meg rokonszenvét tőlük, mert nem tűrheti, hogy ők, akik oly jogi qualificatióval rendelkeznek, mint a jogi élet bármily functionáriusai, még ezután is a legteljesebb mellőzésnek legyenek kitéve.

Még egyet. Nem vagyok közjegyző, nem vagyok közjegyző-helyettes sem, tehát nem aspirálok jobb stallumra vagy kinevezésre. Tehát nem történhetik meg velem az az eset sem, amely egyik felvidéki kir. közjegyző-helyetessel megtörtént, hogy midőn már azt látta, hogy hiába adja be tuczatszámra kérvényeit, kinevezésére sohasem kerül a sor, fellépett tehát ellenzéki programmal képviselőjelöltnek a kormány emberével szemben. A minster magához hívatta a helyettes urat és kérdezte: mit zavarja a kormány terveit mint közjegyző-helyettes? Mit akar tulajdonképen? „Közjegyző akarok lenni“ felelte az illető: A temperamentumos helyettes imponált a minsternek, de viszont azt is látta, hogy veszélyes ellenfél lehet a kormány jelöltjével szemben, „kérte“ tehát a helyettes urat, lépjen vissza, mert kinevezése nem fog soká késni. A helyettes úr a minster „kérésének“ eleget tett és néhány hónap mulva egy felvidéki állásra ki is nevezték.

Ismétlem, nem „félek“, hogy engem is ki talál nevezni a minster, de azért szót emelek a helyettesek érdekében, hiszen a közjegyzői kamarák petitiói, deputatiói és kongresszusai eddig mind hiábavalóknak bizonyultak, a helyettesek az igazságügyministereknek mindig mostoha gyermekei maradtak.

*

Hiányos keltezésű végrendelet. Nagy Emil ügyvéd és országgyűlési képviselő a kir. Curian 7115—1907 szám alatt iktatott, de még el nem intézett ügygyel kapcsolatban memorandumot írt és küldött be lapunk szerkesztőségéhez is, melyben azt a kérdést tárgyalja: „Érvényes-e az olyan, sajátkezűleg írt és aláírt s kifogástalan tanuzási záradékkal ellátott végrendelet, amelyen a végrendelezés időpontja a következőleg van kitéve: Kelt Bogláros, 1893.

január...?“ Az elsőbiróság a végrendeletet érvényesnek mondotta ki, a kir. tábla azonban úgy határozott, hogy a fenti megjelölés az 1876: XVI. t.-cz. 7. §-a értelmében szükségképen kiteendő „időpont“ fogalmát nem meríti ki. Nagy Emil szerint a törvényhozó az 1876: XVI. t.-cz. 7. §-ában az „év, hó és nap“ formalistikus előírása helyett tudatosan és szándékosan választotta az „időpont“ kifejezést, hogy ne teremtsen ezzel formalistikus kelléket, hanem oly materialis jelentőségű kelléket állítson fel, melynek fenforgása concret esetben szükséges bizonyos felmerülhető kérdések eldöntéséhez, nevezetesen ahhoz, hogy megállapítható legyen, vajon a végrendelező a végrendelezés „időpontjában“ bírt-e végrendelezési képességgel (kor, elmebetegség) vagy több végrendelet létében, melyik a későbbi stb.? Ahol azonban ilyen kérdés fel nem merül, vagy már a kitett időpont által eldöntetik, ott a nap megjelölésének, mint tisztán formalistikus kelléknek hiánya nem okozhatja a végrendelet érvénytelenségét. Ezt az álláspontot a törvény képviselőházi tárgyalásából vett érdekes adatokkal támogatja. Az eredeti javaslat ugyanis a kelet tekintetében intézkedést egyáltalán nem tartalmazott és a kérdés csak magában a képviselőházban való tárgyalás alkalmával merült fel, Simonfay János képviselő azon indítványa kapcsán, hogy „a hely. év, hó és nap a végrendeletre reávezetessék“. Ezt az indítványt, miután Emmer Kornél, Horánszky Nándor, Hódossy Imre és végül Szilágyi Dezső is felszólaltak az ellen egyáltalán, hogy a keltezés lényeges kellékül állíttassék fel, a képviselőház elvetette, de a kérdés eldöntése és szövegezése végett a javaslatot visszaküldte a jogügyi bizottsághoz. Itt azután az a compromissum létesült, hogy a bizottság nem tette magáévá Simonfay formalistikus meghatározását, hanem az „időpont“ kitételét írta elő. A törvényhozás tehát tudatosan mellőzte az „év, hó és nap“ kellékét és megelégedett azzal, hogy a végrendelezés „időpontjának“ kitételével a végrendelet érvényességére nézve esetleg felmerülő kételyek kizárassanak. Az érdekes kérdésre a Curia döntése után még visszatérünk.

*

A váltóóvásbélyeg helye. Lapunk mult számában közöltük az igazságügyministernek a temesvári kamarához intézett rendeletét, mely szerint a közigazgatási biróság, korábbi 997/1907. sz. alatti ítéletétől eltérően, utóbb arra az álláspontra helyezkedett volna, hogy az óvásbélyeg a 34806. I. M. 1894. sz. rendeletnek megfelelő-

leg az óváskönyvben rovandó le. A közigazgatási bíróságnak ezen újabb határozatát, melynek közelebbi adatai a leiratban meg nem jelöltettek, megszereznünk mindeddig nem sikerült. A ministeri leirat szövege szerint, az ahhoz egyszerű másolatban mellékeltetett volna, tényleg azonban, amint értesülünk épen fordítva, a közigazgatási bíróság korábbi, 997/1907. sz. ítélete volt mellékelve.

*

Postai küldemények kézbesítése a kereskedő halála esetében. Lapunk f. évi 1. számában közöltük a kereskedelemügyi ministernek 78241/1907. sz. rendeletét, mely „a keresk. czégeknek szülő postai küldemények mikénti kézbesítésére vonatkozó tudnivalókat összegezi“. Eszerint ha a társas cég egyik tulajdonosa meghalt és ha az elhalt tulajdonoson kívül a céget ennek többi tagjai is jogosultak voltak önállóan vagy mással egyetemben jegyezni, a cég részére érkező postai küldeményeket, az új cég-bejegyzést rendelő végzés kézbesítéséig ennek a cégtársnak kell kézbesíteni. Ha azonban a céget csak maga az elhalt cégbirtokos jegyezte, s nélküle más önállóan vagy másokkal egyetemben nem jegyezhet, ez esetben a cégnek szülő közönséges leveleket a cégbirtokos hozzátartozóinak kell kézbesíteni; ellenben a könyvelt postai küldemények (tehát *utalvány, pénzes-levél, csomagok*) *kézbesítése csak a jogerős hagyatékátadó végzéssel igazolt örökösök kezéhez történik*“. A rendelet ezen intézkedése azóta lehetetlen állapotokat idéz elő. Jogerős hagyatékátadó végzés csak hónapok múltán kapható, addig az üzlet és a kereskedő hátramaradottjai pedig tönkremehetnek, ha a pénzküldemények a posta által visszatartatnak. Még oly esetben is, mikor az özvegy férje üzletét iparhatósági jóváhagyás mellett folytatja, a postaigazgatóság a ministeri rendeletre való hivatkozással a cég részére érkező küldemények kiadását megtagadja. Okvetlen szükséges, hogy a kereskedelmi ministerium ezen tarthatatlan állapot megszüntetésére expedienst találjon és a kincstár érdekeit a felek érdekeivel összeegyeztetve, rendeletét módosítsa.

*

Adat a községi jegyzők magánmunkálataihoz. A szekszárdi kir. törvényszéknél 1171/p. 907. sz. a. fekvő perben a községi jegyző által készített végrendelet érvénytelennek lett kimondva s a tanúk igazolták, hogy a jegyző nem is szokott elmenni a végrendelkezőhöz, hanem a kisbíróat küldi 4—5 tanuval és a végrendeletet csak a végrendelkező halála után szokta elkészíteni a kisbíró bémondása alapján.

*

A zugírászat ellen. Adók és illetékek számszerű helyességének felülbírálatára szülő iparigazolvány kiadása iránt folyamodott egy budapesti lakos. A tanács előterjesztett kérelmével elutasította azon az alapon, hogy az adók és illetékek felülvizsgálása nem iparszerű foglalkozás. A másodfokú iparhatósági véghatározatot a keresk. ügyi minister következő indokolással hagyta helyben: Az adók és illetékek számszerű felülvizsgálása ugyanis önálló foglalkozásként nem gyakorolható, hanem csak azzal együtt, hogy a kivetés törvényessége és helyessége, vagyis a pénzügyi közigazgatási hatóságok egész eljárása a felek bevallásától, illetve a bejelentéstől egészen a kivetésig vizsgálat tárgyává tétetik és a jogalapok minősítésére is kiterjesztik. Ezzel önként érthetőleg együtt jár a fizetésre felszólított magánfélnek adandó jogi tanács is, kétségtelen tehát, hogy akár abból a szempontból tekintve a foglalkozást, hogy az a törvények és szabályok mikénti alkalmazásának felülvizsgálatából áll, akár abból, hogy a célja a magánfeleknek díjazás mellett adandó jogi tanács, az mindkét esetben szakszerű jogsegély és nem ipar. Az adózó közönség érdekében van ennél fogva az, hogy erre szakszerű képzettségét mivel sem igazoló folyamodó iparigazolvány birtokába ne jusson.

*

Báthory István erdélyi fejedelemnek hagyatéka. Egy vidéki ember fegyelmi feljelentést tett egy budapesti ügyvéd ellen, melyben azt adja elő, hogy 1883-ban megbízta az ügyvédet Báthory István hagyatéki ügyében, ez alkalommal több fontos okmányt adott neki át, különösen Báthory István Erdély fejedelmének 1591-ben kelt végrendeletét. Midőn a per 7 évvel ezelőtt befejezést nyert, nagynehezen kapott a bepanaszolt ügyvédtől 80 frtot, ki ez alkalommal azt mondotta neki, hogy hat év múlva ismét fog pénzt kapni, mert még más örökösök is vannak, 7 év után ismét felkereste az ügyvédet, mert akkor már biztos volt abban, hogy az összes örökösök már meghaltak és így az egész összeg őt fogja illetni. Ekkor azonban azt válaszolta neki az ügyvéd, hogy a pénzt ugyan megkapta, de azt a kormánynak kellett átadnia. A panaszos most arra kéri az ügyvédi kamara fegyelmi bíróságát, hogy az utasítsa a bepanaszolt ügyvédet, hogy az a neki kijáró összeget szolgáltatassa ki.

*

Közgyűlések. A kir. közjegyzők országos egyesülete, nyugdíjgyesülete és a budapesti kir. közjegyzői kamara múlt hó 23-án tartották meg ez évi rendes közgyűléseiket. Helyszűke miatt lapunk legközelebbi száma hozza a részletes tudósításokat.

*

Személyi hírek. Meghalt *dr. Fáy Andor* szászrégeni kir. közjegyző. Állásáról lemondott *dr. Dunai Endre* naszódi kir. közjegyző.

KIR. KÖZJEGYZŐK KÖZLÖNYE

Folyóirat a perenkivüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára.

ELŐFIZETÉSI ÁR:	Szerkeszti:	Szerkesztőség és kiadó- == hivatal ==
Egész évre . . 10 kor.	DR. CHARMANT OSZKÁR budapesti kir. közjegyző.	Budapest, Andrássy-út 9.
Félévre . . . 6 „	Főmunkatárs: Dr. HOLITSCHER SZIGFRID budapesti kir. közj.-helyettes.	

Tartalom: A tilos és a jó erkölcsökbe ütköző szerződésekről. — Felsőbirósági határozatok. — Lapszemle. — Közlemények. — Külföld.

A tilos és a jó erkölcsökbe ütköző szerződésekről.

(Folytatás.)

II.

Tilos és semmis nemcsak az az ügylet, melyet a törvény kifejezett rendelkezése tilt, hanem az is, melynek érvénytelensége a *jó erkölcsökkel vagy a közrenddel* való ellenkezéséből, külön törvényes tilalom nélkül is, önként következik.

„Az állandóan követett birói gyakorlat szerint a szerződések érvényét épen a helyes magánjogi elveknél fogva érinthetik olyan körülmények is, melyek a magánjogi szabályokban esetenként felsorolva nincsenek; ilyenek lehetnek azok, melyek egyenesen a jó erkölcsökbe ütköznek.“ (Curia 1905. jan. 17. G. 703/04.) Ennek felel meg a tételes törvény, az 1874 : XXXV. t.-cz. 59. § 2-ik bekezdése és így rendelkezik a magyar polg. tkv. terv. 956. §-a is.

Az u. n. *turpis causa* esetei a dolog természeténél fogva kimerítően fel nem sorolhatók, hanem szorítkoznunk kell egyrészt bizonyos elvi szempontok kiemelésére, másrészt az uralkodó fel fogást feltüntető birói gyakorlat ismertetésére.

Ahhoz, hogy a jó erkölcsökbe ütköző és ennél fogva semmis szerződésről lehessen szólni, nem elegendő a szerződésnek általa-